

सत्कार्योत्तेजक सभा—धुळे

hanan Jayarao Gadgil Library

श्री
GIPE-PUNE-194474

ज्ञानेश्वरी

द्वितीय खंड

(अध्याय १३—१८)

आतां हृदय हें आपुलें । चौफलैनि भलें ।
वरि बैसउं पाउलें । श्रीगुरुचीं ॥ १ ॥
ऐक्यभावांची आंजुलि । सर्वेन्द्रियकुड्मलि ।
भरौनि पुण्यांजलि । अर्घ्यु देउं ॥ २ ॥

ज्ञानेश्वरी, अध्याय १३-

संपादक:-विश्वनाथ काशीनाथ राजवाडे

धुळे:-आत्माराम छापखान्यांत छापिला.

(सर्व हक्क राखून ठेविले आहेत.)

न्येष्ठ शुद्ध १३ शके १८३१

लोकमान्य केसरीकारांचा

अभिप्राय

हा अपूर्व व अमूल्य ग्रंथ घुळें येथील ' सत्कार्योत्तेजक सभे ' नें प्रसिद्ध केला आहे. या ग्रंथास ' अपूर्व व अमूल्य ' ह्मणण्याची कारणे अनेक आहेत. सांप्रत ज्ञानेश्वरीच्या ज्या ज्या आवृत्त्या छापून निघाल्या आहेत, त्या त्या सर्व एकनाथानीं शके १५०६ मध्ये शोधिलेल्या ज्ञानेश्वरीच्याच प्रती आहेत. प्रस्तुतची ज्ञानेश्वरी एकनाथी ज्ञानेश्वरीच्या पूर्वीची आहे. ज्ञानदेवाचा समकालीन मुकुंदराज कवी याची स्वतःची जी ज्ञानेश्वरीची प्रत होती, ती त्यानें आपला शिष्य ' विद्याधर ' यांस दिली; त्याजपासून ती ' विश्वनाथ कुंभर धोलरदेवनुरकर ' यास मिळाली; व या पुरुषापासून परंपरेनें ती जात जात बालेघाटी बीड शहरांत पाटांगण नांवाचे देवस्थानांत आली ! या संस्थानचे सांप्रतचे मठाधिपती मथुरानाथ गोसावी यांनीं ही प्रत प्रसिद्ध संशोधक रा. विश्वनाथ काशीनाथ राजवाडे यांस पांच वर्षांपूर्वी दिली; व सांप्रतचा ग्रंथही त्यांनींच संपादित केलेला आहे. प्रस्तुतची ज्ञानेश्वरी ह्मणजे खुद्द ज्ञानेश्वरांनीं नेवाशास भाषेच्या ज्या स्वरूपांत ती सांगितली, त्याच स्वरूपांत तंतोतंत छापलेला हा महाराष्ट्र वाङ्मयातील बहुमोल ग्रंथ होय. आधींच एकनाथी ज्ञानेश्वरीनें ज्या महाराष्ट्रीय समाजास आज अनेक शतके आपल्या गुणांनीं मोहित करून सोडलें आहे, त्यांस खुद्द ज्ञानेश्वरांच्या तोंडची ज्ञानेश्वरी मिळणें ह्मणजे अपूर्व लाभ होय यांत शंका नाही. भगवद्गीतेवरील उत्कृष्ट मराठी टीका, चारकरी पंथाची जननी, मनोहर उपमादृष्टांतांनीं गजवजलेलें उत्तम काव्य, आणि

(२)

सहार्शे वर्षापूर्वीच्या नागर मराठीचा नमुना व मराठीत कागदावर लिहिलेला सर्वांत जुना उपलब्ध लेख, या सर्व दृष्टींनी ज्ञानेश्वरांच्याच अस्सल भाषेत छापलेला हा ग्रंथ महाराष्ट्रीयांच्या आदरास कौतुकास व आश्रयास पात्र होईल यांत संदेह नाही. ज्ञानेश्वरीच्या या प्रतीच्या एका पानाचे चित्रही या ग्रंथास जोडले असून अखेर कठीण शब्दांचा कोश दिला आहे. अशा प्रकारच्या अपूर्व ग्रंथाचा लाभ महाराष्ट्रीयांस करून दिल्याबद्दल रा. राजवाडे व सत्कार्योत्तेजक सभा यांचे आभार मानावे तितके थोडेच आहेत.

(केसरी ता. २५/८/०८)

(३)

२	१७	ईभ	ईभ-
३	३१	सज्जानाचें	सज्जनाचें
३.	३३	काव्या	काव्यां
४	४०	आपुल्यापरी	आपुल्याः परी
४	४०	सुरवाडले	सुखाडले
४	४४	घनीभूत	घनीभूत
४	४६	घरूनि	घरूनि
५	५१	शब्द ब्रह्माब्धी	शब्दब्रह्माब्धीः
५	५८	आर्धी	आर्धी
६	६६	तां	तो
१५	१६०	हणौनि	हणौनि
२०	४	ता	तो
२०	७	आववे	आववे
२२	२७	ऐम	ऐसैं
२७	६७	गहिवर	गहिवरु
२७	६७	खाला	खालां
२७	७१	धनुष्यबाण	धनुषबाण
२७	७२	वैकुंठनाथ	वैकुंठनाथु
२७	७२	पार्थ	पार्थु
२७	७२	परमार्थ	परमार्थु
२९	९	आवो	आहो
२९	१६	आधिकां	आधिकां
३०	२८	ह	हैं
३०	२९	परी	परीं
३१	३६	येथ	जें येथे
३१	३६	जे याचा	जेया बां
३२	४१	ही	हैं
३२	४८	नवनव	नव
३३	५६	तिमिरावरुद्ध	तिमिराविरुद्ध
३७	९६	एक	एकु

(४)

३७	९६	होति	होंति
३७	१००	जात	जांत
३७	१०२	विवेकिये	विवेकिये
३७	१०२	होति	होंति
३७	१०४	इये	इयें
३७	१०४	वेगली	वेगलीं
३८	१०६	कवणं	कवणें
३८	१११	नेणावया	नेणावेया
३८	१११	भ्रमें	भ्रमे
३९	१२२	अव्हेरी	अव्हेरीं
४३	१६०	होति	होंति
४४	१६४	अमूतें	अमूतें
४४	१६५	न्हति	न्हति
४४	१७१	आंचरिति	आचरति
४५	१८०	अञ्जुइं	आञ्जुइं
४५	१८१	भलतें	भलेतें
४५	१८२	त्याजु	त्याज्यु
४५	१८६	कव्हणा	कव्हणीं
४७	२०१	होसील	होंसील
४७	२०२	जाणते न	जाणतेन
४७	२०२	सांघपां	सांघ पां
४८	२१९	ते व्हलि	तेव्हलि
६२	३६२	पावलें	पावलें
६९	५६	प्राणपानगती	प्राणापानगती
७१	७८	आचार	आचर
७२	९५	देति	देंति
७५	१२५	आजे	आजें
७६	१३९	स्वधर्मरूपु	स्वधर्मरूपु
७६	१४२	गलां	गलां

७९	१७०	जेवी	जेवी
८१	१८९	श्रद्धासं	श्रद्धासिं
८३	२०९	प्राणाते	प्राणाते
८५	२३२	तेयाते	तेयाते
८६	२४९	चिव्हारीं	जिव्हारीं
९२	३३	एकाथें	एकाथें
९९	१०७	आशां साकु खंडी	आशांसीं कुरवंडी
१०४	१६२	आपणां पें	आपणापें
१०५	१६८	आपणपेंन	आपणपेन
१०८	२१२	अनुभवांवी	अनुभवावी
१११	१०	खेलावया	खेलावेया
१२६	१७४	परियसैं	परियसैं
१२७	२	चिथे	चि ये
१२९	२६	आधवी	आधवी
१३२	६४	च	चि
१३४	८२	किडालाचां	किडालाचा
१४०	१५५	ते हीं	तेहीं
१४८	२६१	धैयाची	धैयांची
१४८	२६५	परवाली	परवाली
१५१	३०१	नांव	नावं
१५२	३०५	परत्मलिंगा	परमात्मलिंगा
१५२	३१३	प्राखा	प्राणा
१५२	३१७	चें	जें
१६१	४०५	होथि	होंथि
१६३	४२७	दीइया	दी इया
१६४	४३२	तव	तवं
१६४	४३२	एसा	ऐसा
१६४	४३९	तसा	तैसा
१६६	४५१	नैयतां	नैयंतां
१६६	४६१	चंदनाचें	चंदनाचें

(६)

१७२	२४	नाणयांसि	नाणयांसि
१७४	४८	माश्व	मोश्व
१७६	६८	चडतकालकलांचेनिचडत	कालकलांचेनि
१८०	११२	तों	तो
१८०	११५	पलीकडिली	पैलीकडिली
१८४	१५१	उंचावते न	उंचावतेन
१८५	१६७	ससाणे	सणाणे
१८६	१७०	२७०	१७०
१९१	९	होयजे	होइजे
१९२	१८	जेतया	जे तेया
१९२	२०	ब्रह्मांडाचे	ब्रह्मांडाचे
१९२	२२	०जातेयां	०जातेयां
१९३	३६	ग्रामी	ग्रामी
१९५	५८	सांधिलें	सांधितलें
१९५	५८	तया	तेया
१९५	६५	उत्रातेन	उत्रातेन
१९६	७६	आतु	आंतु
२००	११९	अनुधाडु	अनुधाडु
२०२	१३८	तापत्रयाग्रि चि	तापत्रयाग्रिचि
२०४	१५४	तै	तै
२०४	१५७	डोला	डोलां
२०५	१७५	नाशवंत	नाशवंतें
२०६	१७७	ऐमें	ऐमें
२०६	१७७	जे	जें
२०६	१८०	जे	जें
२०६	१८१	वाहाति	वाहांति
२०६	१८६	तया	तिया
२०८	२०६	पातलेयां	पातलेयां
२०९	२१८	अग्रिज्यांतिचा	अग्रिज्यांतिच्य

शुद्धिपत्र.

प्रस्तावना.

पृष्ठ	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
९	२२	Linguis be	Linguistic
१०	५	प्राकृतोद्भव	प्राकृतिकोद्भव
१०	७	प्राकृतोद्भव	प्राकृतिकोद्भव
१०	११	प्राकृतोद्भव	प्राकृतिकोद्भव
१०	१८	प्राकृतोद्भव	प्राकृतिकोद्भव
१०	२२	प्राकृतोद्भव	प्राकृतिकोद्भव
१०	२४	संस्कृत	संस्कृत
१०	२५	भाषांकडे	भाषांकडे
१५	१३	Md.	Ind.
१९	७	संस्कृतापेक्षां	संस्कृतापेक्षां
१९	१५	संस्कृत	संस्कृत
२१	७	पाळी	पाळी.
२१	१२	जन्म भाषा	जन्मभाषा.
२१	१२	भाषाबौद्धांचें	भाषा. बौद्धांचे
२१	२२	इतकेंच	इतकेंच.
२२	१८।१९	मराठीवगैरे प्राकृतिक भाषा	अपभ्रंश, मराठी वगैरे प्राकृतिक व प्राकृतिको- द्भव भाषा
२२	२८	संस्कृत	संस्कृत
२३	२	संस्कृत	संस्कृत
२४	९	वेद भाषेर्शां	वेदभाषेर्शां

(२)

२५	९	कृतिम	कृतिम
२९	२३	असंस्कृत	असंस्कृत
३०	५	पोटभेद	पोटभेद.
३१	कंस ३	मराठीचे	महाराष्ट्रीचे
३८	कंस	वार्णिककार	वार्तिककार
३८	१६	राजधानी	राजधानी.
३८	२८	शेष	शेषं
३९	१३	८००	८०
३९	१६	व्ययाकरण	वैय्याकरण
३९	२७	वाररुचे काव्ये	वाररुचे काव्ये
४०	३	अपराना	अपरान्त
४१	७	;	; व
४१	१४	अंत.	अंतः
४२	१९	एकच	एकाच
४३	कंस	जिवंत व महाराष्ट्री	जिवंत महाराष्ट्री व
		मेलेली संस्कृत	मेलेली संस्कृत भाषा
		भाषा	
४५	३	भग्निमित्र	आग्निमित्र
४८	२४	सक्तिअ	सक्तिअ
५०	२१	घोइत्रपैनि	घोइत्रपैति
५४	२२	संस्कृत	संस्कृत
५५	२५	Pischel's	Pischel's
५७	१०	५००	१५००
५७	११	५००	१५००
१०६	६	ज्ञानेश्वरीतामु	ज्ञानेश्वरी तामु

ज्ञानेश्वरी.

पृष्ठ	ओवी	अशुद्ध	शुद्ध
१	५	तिथे	तिथे
२	१५	दस-नु	दसनु

(७)

२१०	२२३	अचिरमार्गु	अचिरामार्गु
२११	२३७	जे	जे
२१२	२५१	हां गा	हांगा
२१३	२५७	भागातें	भोगातें
२१५	३	जे	जे
२१७	२७	अभप्रा ३०	अभिप्रा ३०
२२३	७५	वेढि तेयाचिया	वेढितेयाचिया
२२३	८०	भवती	भवती
२२४	९०	सौरसें	सौरसें
२३१	१५८	सेजे	सेजे
२३३	१८२	जे	जे
२३३	१८२	अगास्तिगौवण	अंगास्तिगौवण
२३४	१८६	आइकें	आइकें
२३६	२१४	विकारांची	विकारांची
२३६	२१४	बोहिली	बोहिली
२४१	२८०	उमेयां	उगेयां
२४८	३५७	जि	चि
२६९	५३	लांघिजैल	सांघिजैल
२७०	६५	नेदखे	नेदखे
२७१	७८	सर्पी	सर्पी
२७४	१०७	चंद्रमेयांसि	चंद्रमेयांसि
२७४	१०७	पाडें	पाडें
२७४	११२	कथितेन	कथितेन
२७४	११२	कथू	कथू
२७५	११५	टांइचि	टांइचि
२७५	११८	आपुलेया	आपुलेया
२७५	११९	पोरखीतु	पोरखीतु
२७५	१२०	पोरवकें	पोरवकें
२६६	१२४	बोलिं या	बोलिया
२७८	१५०	आघवेनि	आघवेनि

(८)

२७८	१५४	जैव्हलि	जेव्हलि
२७९	१६२	हां गा	हांगा
२८०	१६८	(तिसरा चरण)	हें असो मज प्रति।
२८१	१८१	हारपोनि	हारपौनि
२८२	१९३	सांधितसों	सांधतसों
२८६	२२७	प्रह्लादु	प्रन्ह्लादु
२८६	२३२	त्रेंती	त्रेती
२८६	२३३	झणतयां	झणतेयां
२८७	२४४	पटी	पटीं
२८८	२४५	एसेया	ऐसेया
२८८	२४९	तैसें पां	तैसेयां
२८८	२५०	समासा	समासां
२८८	२५२	एसा	ऐसा
२८८	२५२	तो	तो
२८९	२५७	एसें	ऐसें
२८९	२५९	आया	आगा
२९१	२८४	तैसिं	तैसें
२९३	३०१	तव	तवं
२९३	३०४	देवं	दैव
२९४	३०७	देवांगला	दैवांगला
२९७	२४	मान्हवे	मा न्हवे
२९९	४२	घातलें	घातलें
३०१	७३	माहात्म	माहात्म्य
३०२	८५	गाति	गांति
३०३	११७	आहेसें	आहे सें-
३११	१७१	भोगावया	भोगावेया
३१४	२०७	विश्वरूपाची	विश्वरूपाची
३१४	२०८	मी	मीं
३१४	२१२	जेयाचेयानि	जेयांचेया

(९)

३१६	२३५	देशकु	देशकु
३१९	२६१	चित्ररचना	चित्ररचना
३२०	२७४	वयासा	वयासा
३२२	२९८	० चक्षूसि	० चक्षूसि
३२३	३०८	उभड्ड	उभड
३२५	३३०	पाहांता	पाहांतां
३२५	३३३	उदैले	उदैलें
३२५	३३५	एसैं	ऐसैं
३२९	३७१	प्रसय०	प्रलय०
३३१	३८७	कौरव०	कौरव०
३३१	३९०	पदतींचे	पदातींचे
३३२	४०२	फेडावया	फेडावेया
३३३	४०६	जैवि	जेवि
३३५	४३४	नेण	नेणें
३३६	४३६	अंतक	अंतकु
३३८	४६२	उलथौगि	उलथौनि
३३८	४६३	हाइ	होइं
३४४	५२३	नमम	नमन
३४४	५२४	पाठिमोरयासि	पाठिमोरेयासि
३४७	५५२	कैसें व	कैसेनि
३४९	५७६	घरड हुलि	घरडहुलि
३५०	५८२	८५	८२
३५०	५८५	ओलाडावें	आलाडावें
३५१	५९६	होताति	हंताति
३५३	६०८	सौरसु	सौरसु
३६१	६९६	आलो चुकरुनि	आलोचु करुनि

(१०)

३६३	१२	होंदे	हों दे
३६३	१६	होंदेइं	हों देइं
३६७	६२	जूझावें	जूझावें
३६८	७५	तयांची	तेयांची
३६९	८७	जन्मृत्युचां	जन्ममृत्युचां
३७६	१७१	पूर्ण तेजाला	पूर्णते जाला
३७७	१८३	निरंधनि	निरंधनि
३८२	२३९	शरणगतां	शरणागतां

प्राचीन शब्दकोश

प्रस्तुत लहान कोशांत कांहीं ठळक ठळक प्राचीन शब्दांचे अर्थ दिले आहेत. दुसऱ्या खंडांत ज्ञानेश्वरींतील एकोनएक शब्दांची बृहत्सूचि द्यावयाची आहे, त्यांत अठराहि अध्यायांतील शब्दांचे अर्थ स्पष्ट होतील.

अ

अगत्या—निरुपायानें.
अगाधपण—अमेयत्व, गूढत्व.
अव—पाप, दुःख.
अचल—स्थिर, पर्वत.
अचुंबित—अस्पृष्ट, अतर्कित.
अद्भुतंवरि—अद्यापपर्यंत.
अडदर—भय.
अडव—रान.
अडिनांव—अयथार्थनाम.
अडे—सांठवे.
अढंघें—वरघें.
अणुमुट—अनुच्छिद्य.
अतिसो—अतिशय.
अथव, अथाव,—टव, टाव नाहीं
असा जलसंचय.
अध्वर—यज्ञ, याग.
अनकलित—समग्र.
अनव्रत—निरंतर, नियत, व्रतबद्ध.
अनस्यूतु—अखंड ओंवलेंलें.

अनारिसें—भिन्न, भलतें.
अनावर—आवरण्यास अशक्य.
अनुकार—अनुकरण.
अनुघाड—उघाड नाहीं तें, गुप्तपणा,
कोंडणी.
अनुपरोध—रूपोपरोधरहित, यथार्थ.
अनुभौ—अनुभव.
अनुसंग—संगति, संबंध, विश्वास.
अनेग—एकाहून अधिक.
अपभ्रंशु—नाश, अपशब्द.
अपाड—साभ्यरहित, अशक्य, तत्वर.
अपार—अपारिमित.
अपावृत—उघडले, प्रकटले.
अपांपरि—दुर्दशा, भिन्न रीति.
अभोल—भोळा नव्हे तो, प्रबुद्ध.
अर्चिरामार्ग—सूर्यकिरणमार्ग.
अरौतें—अलिकडचें.
अलिउलें—भुंग्यांचे थवे.
अलुकी—व्यसन, क्षुधा, आसक्ति.
अलौकिकां—अलौकिकवान, लोकांना
सोडून वागणारा.

अवगाळ-गाळ.

अवग्रंभ-अहंकार, आश्रय, धैर्य.

अवसरी-मोहें, समयीं.

अवसात-अकस्मात्.

अव्हाटां-आडवाट.

अविद्या-माया.

अविट, अवीट-अलित, शुद्ध, सरळ,

अविनाभाव-व्यातिमत्त्व, अविलगपणा

असकरणें-धिकारणें.

असका-अवघा, समग्र.

अस्तोव्यस्त-अस्ताव्यस्त

असमसाहस-ज्याचे साहसास साम्य
नाहीं असा, अमर्याद.

असमाई-न समावणारी, न राहणारी

असंघडे-विघडे.

अक्षौहिणी-रथ व हत्ती २१८७०,

घोडे ६५६१०, पदाति

१०९३५०

अंगस्तिगौवण-अंग आन्डादणारी

पिशवी

आ

आउठाविथे-साडेतिसऱ्या.

आंकण-वंदी, प्रातिरोध.

आंकला-अंकित.

आंकूनि-मुद्रा ठोकून.

आखलिचे-दुष्टपणाचे.

आखर-अक्षर.

आगरीं-खाण, शेत, मळा.

आंगलगें-समागमें.

आगलिक-आधिक्य.

आगलें-अन्य, भिन्न.

आंगवटा-अंतरंग, जातिस्वभाव.

आंगवणें-मानवणें.

आंगवखां-अंगप्रदेशांत.

आगसे-डाहाळ्याचे शेंडे.

आगा-अरे, रे, अहो.

आगियल-आगीचा डोंब.

आचरणें-करणें, अनुष्ठिणें.

आचरतेनि-आचरणान्यांनीं.

आझुंई-अद्यापि.

आझूं-अद्यापि.

आटलिजों-आळावयास.

आंटी-गांठ, मिठी.

आटोपे-डौल, महत्व, व्यापकता.

आठमुठी-अज्ञपणानें व सुश्रवणानें

आंठूंइ-श्रमून.

आठौ-स्मृति.

आडकंठ-अलीकडला कांठ.

आडदरु-प्रतिभय.

आडलिजे-अडखळावें.

आडवंकी-खीळ.

आंड़ें-आणि, अथवा, कां.

आणी-आणतो.

आणि, णी-अग्र, महत्व.

आंतर-अंतःकरण.

आत्राटणें-धापटणें.

आंतुवटपणा-बलिष्टता.

आते-पावे.

आंतौतें-फार आंत.
 आधि-आहे.
 आधिला-संपन्न.
 आधुधुरे-सदसत्पणें.
 आदिल-प्रारंभीचें.
 आधपलिपिं-ततज्ञालेली.
 आधव-आसक्ति.
 आधाडा-मध्यभाग, आर्धाकडा, उद
 काचा उगम अथवा मध्य.
 आधिकां-बलवत्तर.
 आधिली-अर्धी.
 आनौति-अन्य.
 आपणपें-आत्मत्व.
 आपादिलें-प्रतिपादिलें.
 आपु-प्राप्त.
 आपेसिं-अपयसों.
 आबुधिलीं-अभ्युत्थान ज्ञालीं, उठलीं.
 आम्राय-वेद.
 आय-वस्तु, लाभ, आकार, ठिकाण.
 आयणी-सामर्थ्य, इच्छा, प्रसर, रीति,
 तत्वनिर्णय.
 आयतन-विश्रांतिस्थान.
 आजें-मिळें.
 आडिं-दरड, खोल विवरें.
 आर्त-इच्छा.
 आरणीं-रक्षणकर्म, सेना.
 आरंभरंभा-कदली, अप्सरोविशेष.
 आराइले-वोपिले, अनुसरले.
 आराणुक-विश्रांति.

आराय-सुख, समाधान, हर्ष.
 आरौत-अलिकडील, अपकृष्ट.
 आलवणें-बोलणें.
 आलविलें-बोललें.
 आलुकैलें-भुकेले.
 आळोडावें-बुसळणें.
 अवगाणिचें-अलिकडचें.
 आवंगे-स्वीकारी, पावे.
 आवडतें-हवें तें, इष्ट.
 आवडे-वाटे. [अवच्छिन्न होणें.
 आवरणें-पसरणें, विस्तरणें, आकारावें
 आवसिक-अल्प वसती आहे जेथें.
 आव्हासु-आभासु.
 आवालुवें-ओष्ठ प्रांत.
 आविस-अमिप.
 आवेंगवाणें-व्यंगरहित.
 आशतूटि-निराश होऊन.
 आसलगपणा-सोपेपणा, गोडी.
 आसंसीति-वर्णन करतात.
 आहाच-उथळ, सामान्य.
 आहाचवाहाच-वरवर.
 आहाणा-दृष्टान्त.
 आहाति, ती-आहेत.
 आहो-प्रतिष्ठा, आकार.
 आश्चादिजे-आश्चर्यदिजे.

इ, ई

इतुले वेन्हीं-इतक्यापर्यंत इतकें.
 इयेतव-इच्याकारणें.

इं-देखील.

ईभ-इत्ती.

उ, ऊ

उक्ता-सांगितल्या.

उकलियां-समविषमता.

उखितें-एकसरें, आगंतुक.

उगाणां, उगाणे-झाडा, उपदेश,
सांगण, समर्पण.

उगेयां-स्वस्थ.

उगंडू-सुटका, बहिर्गमन.

उजगरा-जायति.

उजरी, उजिरी-ऋजुता, रीति, स्वच्छता
सरिसेपण, विस्तार.

उजलाचें-चकाकणारे.

उजीवडें-प्रकाश.

उजू-नीट.

उजुकारें-नीट प्रकारें.

उतत-बाहेर पडत.

उत्पवन-उडणें.

उते-बाहेर सांडणें,

उदका-उदकानीं.

उदंडीं-अत्युत्सुक होत्सात्यांनीं.

उदाणें-बाग, वर येणें, प्रादुर्भाव.

उदिपे-उद्दीपन होई.

उदो-उदय, प्रादुर्भाव.

उधवला-उसळला. [नेत्र ज्याचा.

उन्मेखु सूक्ष्मेषण-अवधान हाच सूक्ष्म

उनादा-जायत.

उपसा, खे-उपसा, व्यर्थत्व, वेच.

उपणितां-सुपांनै झडपलें असतां.

उपरोधी-भीड, अडचण.

उपलवला-दृढ धरिला.

उपहतु-हानि पावलेला, येळिल.

उपादेय-ग्राह.

उपायिलें-प्राप्त झालें, विस्तारलें, प्रसिद्ध

उपास्ति-भक्ति.

उपासन-भक्ति.

उपेग-उपयोग.

उभगला-कंठाळा धरिला.

उभडा, डें-ळोंढा, भडका.

उमपें-मोजण्यास अशक्य, अमूप,

उमाणितें-मोजितें.

उमेठें-मेळावा.

उराउरी-झडकर.

उरुयें-श्रेष्ठ.

उरोधु-प्रतिबंध, भीड.

उल्व-गर्भाची पिशवी

उल्हाटे-दहून पळे.

उल्लिगे-चोक-या नोक-या, विगार,
वेठ.

उवाउं-उत्साह.

उवायिला-बोधिला.

उवेढा-वेढा दूर करणें.

उसिटा-उच्छिष्ट.

उहरविलीं-उद्धरिलीं.

उद्दीपुद्दी-भवति नभवति.

ऊठि-बाकी.

ए, ऐ.

ए-येतें, येई.

एकतुकें-एकमापाचें.

एकनिष्ठ-दृढश्रद्ध.

एकवकैयेचा-सारखेपणाचा.

एकाधें-एखादें.

एकोल-एकवेळ.

एपा-इर्षा, बरोबरी.

एसणें-असलें.

एंति-येतात.

ऐसां-असा.

ओ.

ॐइचिलें-अत्यंत अल्प.

ॐगरा-वादणें.

ॐडवला-पातला.

ओतपली-दीप्ति.

ॐधिजलें-पातळ केलें.

ओमाणें-पूर, वेग.

ओलांतरलः-उशीर झाल्यामुळें फ-
सला,

ओलावणी-शांति.

ॐलिवटा-येण्याजाण्याचा मार्ग.

ॐवंडति-घडघडतात.

ॐवरां-खोलीत, वोवरीत.

ॐसंझनि-सोडून, टाकून.

ओसणतां-बरळतां.

ओसाणें-केर, कसपट.

ओहिरी-खोली.

क.

ककारांत-सुषुम्ना.

कटारे-शस्त्रविशेष.

कडवसा-काहीं आधार, प्रडसावली.

कडसणी-कढ, मंथन, कसणें, सावध
करणें, विचार करणें, यथा-
क्रम उच्चारणें.

कडसावें-परीक्षावें.

कडेलग-शेवटाजवळ

कडौनि-कडून.

कणव-दया.

कपोलें-गालानें.

क-हें-उंट.

करांडी-कुरतुडी.

कल्पित-मायारूप, मानीव.

कलिया-वळ.

कव्हणी-कोणी.

कव्हाल-कवच.

कविलासु-कैलास.

कस-परीक्षा.

कसु-सामर्थ्य, बळ, परीक्षा.

कलभा-झगडा.

काचें-कचें.

काचेयां-कच्चा लोकांस.

काज-काय !

कांटालें-तराज, रोमांच.

काढ-वेगानें वहाणारे.
 काढत-धावत, लावित.
 कांतले-जुंपिले.
 कांवि-तिरकामट्याची कांव.
 काभिजे-इच्छावें.
 कालवखें-काळोख, अप्रकाश, आ-
 लस्य.
 कालासला, कळासति=बांधिला, न्या-
 हाळिला.
 कालौनियां-विचारणा करून.
 कासी-वाराणसी.
 काह्या-कसा.
 क्रान्तदर्शी-ज्ञानी.
 कीजतासि-केला जात आहेस.
 कीड-हीण, वाईट.
 कीडरु-सर्प.
 कीडाल-खोटें, फटकळ.
 कीरु-खरें पाहिलें तर.
 कुडें-खोटें, लटकें, फटकाळ.
 कुरुठा-शहाणा, गाढ्याळ, खजाना.
 कुरौंडी-ओंवाळणी.
 कुलकेणी-कुशलता.
 कुलवाडी-संतति, रयतावा.
 कुलैवा-कुलदीपक
 कुवाड-दुर्घट.
 कुवांसा-आश्रय, साहाय्य.
 कुहां-कूप, विहीर
 कूटि-निंदा, अपवाद.
 कृदांतु-यमधर्म, मृत्यु.

कें-कोठें.
 केणी-प्रकार वस्तु.
 केणें-वस्त्राच्या घडीमोंवती बांधलेली
 दोरी
 केती-किती.
 केरु-नाश
 केव्हालि-कोणत्या वेळीं ही.
 कोठली-कुजकी घाण.
 कोंडा-भूस.
 कोंडणी-कोंडून टाकणें.
 कोंडें-सहज, कौतुक, प्रीति, संकट.
 कोंढ-गावकुसूं.
 कोंघाटें-व्यापे, भरे.
 कोखु-इटी.
 कोल्लैरी-शाला, मंडप.
 कोवलिक-कोंवळेंपणा.

ख

खडुलें-गडूळ पाणी, गाळ.
 खरपें-रुक्षपणा, कठिणपणा, नीरस-
 पणा.
 खराटे-फांका, अप्राप्ति.
 खलन-स्वलन.
 खवलें-खपली.
 खपणेंयाचां-नम्र, नागा, वौद्र.
 खांखांते-कर्कश.
 खांचे-दमें, श्रम पावे.
 खाजें-खाद्य.
 खाल-कातडी, साल.

खालतिले-खालच्या, अधोभागीच्या.
 खिरडला-माणें सरला, हटला.
 खीचु-खिचडी,
 खेओ-बरोबर, समवेत.
 खेलतां-लीलेनें.
 खेवणिलें-कोंदिलें.
 खेवणें-कोंदण.
 खेवां-बरोबर, समवेत.
 खोंकरें-फुटकें
 खोटि-गोळा, आंटीव सोनें.
 खोले-वस्त्राची खोळ.

ग

गगनखालिचें-आकाशाच्या क्षेत्रांत वा-
 वरणारें.
 गजघंटा-गजसमुदाय.
 गडदे-अंधकार, निविड.
 गंधिकालिक-काळा मळ.
 गमिजे-मिळविलें जातें.
 ग्रंथुगरुवतिचा-ग्रंथगौरवाचा.
 गवसणि-पिशाची.
 गवे-सांपडे
 गहीरु-गंभीर.
 गाच्याग्रज्य-गजवृज.
 गाढिका-दृढता.
 गावाई--विनोद.
 गिवसावा--शोधावा, आच्छादावा.
 गुतकुलिया--गुदगुल्याः
 गुंपौनि-गुंतून.

गैसासै-नेणतेपणें.
 गोखां-मध्यवर्ती लोकांस.
 गोरि-व्याध, पारधी.
 गोसांविं-धन्यानीं.
 गोसांवीं-घनी.
 गौल्य-माधुर्य.
 गहिंसासा-निवांत असा.

घ

घणवट-परिपूर्ण, भारी.
 घरडहुली-घरझाडा.
 घराणीं-घिरटीं.
 घली-काढी.
 घसणी-घसट.
 घाउस-ग्रहण करण्यास उत्सुक.
 घांधवसितां-शोधितां (frequen-
 tative of गवसणें.)
 घातेचिये-संकटाचे.
 घापत-सांपडत.
 घारले-प्याले, खारट, व्यापिले.
 घेतें-अंतःकरण.
 घेपे-घेतलें जातें, घेइजे.
 घोकरि-चटकन.
 घोवे-घोघो करीत जाणारे पाण्याचे
 लोट, जलद जाणारें.

च

चटवंच-चटका व फसगत.
 चडत-चढत.

चदावा—उत्कर्ष.
 चलिया—क्षोभ, चांचल्य.
 चवक—वचक, भय.
 चवरें—शेवट, चामर, अंगण.
 चांग—चांगले.
 चांचोड—चोंच.
 चाडे—बीं पेंरावयाचें यंत्र.
 चीरा पडे—नाश होई.
 चुभलूनि—बुचकळून.
 चुलकिं—मस्तकीं.
 चेइरें—जायति.
 चेउनिया—जायत होऊन.
 चेंति—जागे होत.
 चेंपणें—पुट घालणें.
 चोजें—कौतुक, आवड, नवल.
 चोंडा—गर्त्ता, विवर.
 चोपि—घडी.
 चोबारा—चवाठा.
 चोहट, चौहटां—चवाठा.
 चौपाहारी—चार प्रहर.
 चौहोरि—चोहों बाजूतें.

ज

जन्मौनि—जन्मापासून.
 जमाकरि—यमावर.
 जरंगा—जाळें.
 जलसेन—जलशयन, महाविष्णु.
 जवनीक—पडदा.
 जवला—संनिध.

जवालिक—सान्निध्य.
 जाकलूनि—व्यापून, ग्रासून.
 जागेश्वरा—यागेश्वर, यज्ञेश्वर.
 जाड—पचंग, वळ, थोर.
 जाणतेन—ज्ञानी जो त्याणें.
 जांपाणि जांपाणीं—लपतलपत.
 जालीलीया—जाळल्या.
 जियाळें—जिणें.
 जिव्हार—जीवनकला, मर्म.
 जीणिजे—जिकाचें.
 जांताणें—वाचणें, कुरवंडी.
 जींति, जींथि—जीवन.
 जीपे—जिकवे.
 जुतीस्वरूप—उक्तिरूप.
 जुंतलेयां—जुंपलेल्यांना.
 जें—यत्, यस्मात्, ज्या अर्थीं.
 जेउति—जितकीं.
 जेहाचें—ज्याचें.
 जें—जेव्हां.
 जैत—जय.
 जोगे—पोषक, समर्थक.
 जोजारु—दुःख, कष्ट, संकट.
 जौहर—अग्नि, विवर.

झ

झकवलपणें—फसवणुकीनें.
 झनें—नकारार्थीं, निश्चयार्थीं, कादा-
 चित्कत्वार्थीं.
 झांक—उडी.

झाकरी—झटकर.
 झांकवति—फसवितात, ठकवितात.
 झांकोले—आछादितहोई.
 झांटी—गर्दी, फळी, समुदाय, झाडी,
 झावलें—अस्पष्ट, ना उजेड ना अं-
 धार.
 झांपकणे—फसलें जाणें, फसणें.
 झुलुआ—शोके.
 झोलु—पदर, मिथ्या, असार.

ट

टकति—सुटतात.
 टाकी—पावें, येई, प्रात होई.
 टांक—टसे.
 टांचें—लहान.
 टिटियांतु—पायांच्या तिकटांत.
 टीविला—चर्मवाद्यविशेष.

ठ

ठक—तटस्थ, ति-हाईत.
 ठाउनि—आसनावरून, स्थानावरून.
 ठाणा दिवी—दिवली ठेवण्याची
 वैठक.
 ठावावे-हीं—हा काळपर्यंत.
 ठी—स्थिति.

ड

डंसु—दंश.
 डहुलतें—धुसळतें.

डाखले—दंश करण्याचे दांत.
 डालें—फुलेंफळें घालावयाची पाटी.
 डावली—दूर करी, परिहरी.
 डावा—दूर.
 डांड—मोठे चिरे.
 डाँडी—दवंडी, डांगोरा.
 डौरां—गोंधळ्याचें वाद्य, उपहास
 डाँले—डोहाळे.

ढ

ढवल्लें—शुभ्र झालें.
 ढाली—हालवी, घाली.
 ढिसाल—थोर.
 ढेंढें—सूप.
 ढाँडी—वाटोळा आकार, फुगारा
 ढंकु—कोटाची भित.

त

तंडां—भांडां.
 तण्हारे—गवताची शोपडी.
 त्राय—सत्ता, रक्षण, ठाव.
 त्राये—रक्षण, आश्रय, बळ, सत्ता,
 ठाव.
 त्रिमालिकें—तीन मजली.
 त्रैधातुक—वातापित्तकफत्व.
 तळगे—पिलीं.
 तळहातिचेनि—तळहातच्यां.
 तव—मुळें, कारणें.

तवंकें—धैर्य.

ताउवा—उघड, प्रकाशित.

तागा—नाव दकलावयाचा वेळ, आधार.

तातलें—तापलें.

तास—नांगर्याची रेष.

तीमे—भिजे.

तुगुटी—त्रिकुटी, ज्ञातृज्ञानज्ञेयादि-प्रपंचरचना.

तुलिगासवें—प्रतिध्वनीबरोबर.

तुषान्न—कोंड्याचें अन्न.

तुहतें—तुला.

तूक, तूंक—महत्त्व, वजन, हीण.

तूकलें—वजन केलें, सारखें झालें, डोललें, हालविलें.

तेउती—तितकी.

तेया—त्या.

तेसणा—त्याप्रकारचा.

तैसा—तसा.

तोंडागलें—मुखर.

थ

थाउं—ठिकाण, तळ.

थाटी—झाडी.

थाया—मोह.

थोर—स्थिर होई.

थावली—स्थिर झाली, बळावली.

थावें—बळ, उथळ, आश्रय, प्रांत.

थिनलें—छिन्न होणें.

थीतें—स्थित, सुस्थित, स्थिर.

थीलरातें—डवक्यास, पत्वलास.

थेंकुलें—थोडें.

थोकडें—थोडकें.

द

दाटिजे—श्रमावें, दमावें, संकोच-पावावें.

दरकुटें—पर्वत तट.

दलवाडें—समुदाय, घनवट, मोठा दगड, आकार.

दलवैपणाचा—सेनापतित्वाचा.

दांग—वन.

दाघु—दाह.

दांडेवारि—काठीनें.

दादुला—पति, धनी, थोर पुरुष.

दायाद—दाईज.

दारवठेकारु—उंबरठा झिझाविणारा.

दासट—दाहक, नाशक, पीडक.

दियां—दिवसां.

दिहबलें—उजेडाच्या साहाय्यानें.

दिहा, हें—दिवसां.

दिहेंदीमें—दिवसेंदिवस.

दी—दिवस.

दीठे—दृष्ट, अनुभूत.

दुपाउली—दोन पावलांत.

दुबला—दुर्बल.

दुर्भर-भरण्यास कठिण.

दुरासे-दुराशेनें.

दुरिकें-लांब.

दुवाडपण-दुस्तरत्व.

दूण-दुपटी.

देखी-रीति, दीक्षा, दंडक.

देवढे-तिढे, वक्र.

ध

धटे-निश्चयाने.

धडसा-धड असा, अव्यंग असा.

धडेयावारि-हातोळ्यावर (हातोळा=ह-
स्तावलि)

धडौता-सांग.

धणि-पूर्ति, इच्छा.

धवड-मोटा दगड (धावड=कठिण
लोखंडाच्या दगडावर काम
करणारा.)

ध्वनित-व्यंगोक्ति, सूचना.

ध्वनिते-व्यंगोक्तीनें, सूचनेनें.

धसाल-स्थूलदृष्टीचा, अविचाराचा.

धाकडांसि-वळकट, धोट.

धायेपण-दायीचें काम, संगोपन.

धारणीं-इच्छा, खांब.

धारसे-मध्यप्रवाह.

धावेया-हांकेसरसें.

धीटीवं-धीटपणा.

धूरे-अग्रभागीं.

धोंधा, दा-वर्षाव.

धोरणु-धोपटमार्ग.

न

नडनाचें-नटाच्या नाचण्यानें.

नवानिसिति-नव्यानें पाजळलेल्या

तीक्ष्ण.

नव्हाली-तकतकी, नवाई.

न्यसावी-ठेवावी, घालावी.

नां-नकारार्थी अथवा, नाथवा.

नाइकें-कान न देई.

नाखि-टांकी.

नागर-राजस, चतुर, नगरवासी,
लिपिविशेष.

नागरपणें-संभावितपणें, चातुर्यानें.

नांगवे-न सांपडे.

नाडले-आढळेना.

नाथिलि-नसली.

नादिचे-श्रवण सुखाचे.

नाना-अथवा.

नापूवे-न बुडे.

नांभरि-क्षणभर.

नाराणुक-असामाधान.

नाव, वं-क्षण (?)

नावांनावां-क्षणक्षणां.

नावेक-क्षणैक.

नाशिली-नष्ट.

निगदु-शपथ.

निचाड-निष्काम, चाड नाही असा.

निजाचा-मनाचा, आत्मस्वरूपाचा.
 निडलीं-कपाळीं.
 निडार-पक्कदशा, समता.
 निफनलि-निष्पन्न झालीं.
 निमथा-माथा.
 नियता-नियमनशील पुरुषांनीं.
 निर्गुडु-जेथें उच्चनीच दगडधोंडे
 नाहीत असा.
 निरतां-निरतिवान्, मग्न.
 निर्लाग-निराश्रय, लाग नाही जेथें.
 निरविडी-निश्चयानें अनुरूप.
 निरालीं-अंतरालीं.
 निराश-आशारहित पुरुष.
 निरोललें-व्यवस्थित रचना केले गेले,
 निर्मळ केले गेले.
 निरोलिलिये-निर्मळ केले गेलेल्या.
 निरुता-निश्चयानें, खरा.
 निलयाचा-इंद्रनीळरत्नाचा.
 निवाडु-निर्णय, भेद.
 निशाण-नगारा.
 निष्ठा-स्थिती, श्रद्धा.
 निषण्ण-शांत बसलेले, निवांत, निश्चल
 स्थिर.
 निस्तरैल-तरून जाईल.
 निसिं-तीक्ष्म.
 निसुगै-निर्लज्जपणा.
 निहितिला-दडपिला, जडला.
 नीक, का, केनी-चांगलें, खरें, वरें,
 हिताचें.

नीकें-खरें, चांगलें.
 नीणिलें-नेले, मेळविले.
 नीरु ताउनि-पाणी स्पष्ट तपासून.
 नुभगिजे-दमूभागू नैयें, वासू नये.
 नेदखति-पाहत नाहीत.
 नेवाणें-तिरस्काराचें पात्र.
 नैए-येत नाहीं.
 नैयंतां-न येतां.
 नैयेइल-न येईल.
 नौकिलीं-निदिलीं, चुकविलीं, लप-
 विलीं
 नोडवेचि-पुढें न करणें, पुढें न येणें,
 प्रात न होणें, न ओढवे.

प

पडप-प्रतिष्ठा, महत्त्व, श्रृंगार.
 पडिभरें-आधिक्य, भर, अतिशय.
 पडिसादा-प्रतिध्वनि.
 पडिहासे-भासे, प्रतिभासे.
 पडियंता-आवडता.
 पडियें-प्रीतिपात्र.
 पतिकरु-रचिलें ? संजोगिलें, अंगीकार
 पंन्नासिलें-रचिलें, संजोगिलें.
 पन्हरें-पुतळीचें सोनें.
 परउतें-पलीकडे, वेगळें.
 परगुणें-पक्कान्न.
 परमार्थ-महत्त्व.
 परवाली-प्रश्नाळलेले, धुतलेले, स्वच्छ
 पन्हौतीं, पन्हौतें-पलीकडें.

परावा-परकी.
 परि-प्रकार, रीति.
 परिसावेया-ऐकण्यास.
 परिहसैं, परिहसैं, परियसैं-लीलेनें,
 विनोदानें.
 परिहसैं-विनोदानें किंवा लिलेनें बोल
 शील तर,
 परौता-दुसरा, वेगळा, पलीकडे.
 पलति-दूर जातात, पळतात.
 पल्हातां-विस्तारानें विवेचन करतां.
 पलिपे-पेटे.
 पलिपर्ली-पेटर्ली.
 पवडला-प्रवेशला.
 पवले-प्रकर्षाने वळतो, जातो.
 पव्हणा-पोहण्याजोग्या पाण्याचा डोह.
 प्रतिपदी-विवेचन करी.
 प्रतिस्फळें-उलट फलद्रूप होते, परत
 उत्पन्न होते.
 प्रभवे-सामर्थ्य असतें.
 प्लव-ताप, नौका.
 पाइं-पाही, अवलोकी.
 पाइकु, पाइक-सेवक, पदाति.
 पाउखौनिया-फिरवून.
 पाउटीं-पाथरीनें.
 पाउडु-दक्षणा, पैसासुपारी.
 पाउसीं-प्रावट्कालीं.
 पाएं-पायानें.
 पाएरवें-वरदळीनें.
 पाखर-आश्रय,

पांगु-गरज, अपेक्षा, ओशाळगत,
 हीनत्व, परार्थीनत्व, एकदेशित्व,
 दुर्लभत्व, रावणें.
 पांगुतलीसे-आळादिली असे.
 पांगूळ-पंगु, व्यंग्मावयव.
 पांचवनेया-पंचवन्हींच्या समुदायाच्या.
 पांचाखरी-पंचाक्षरी, मांत्रिक.
 पांजरा-प्रतिबंध.
 पांजला-व्यापला.
 पाझडीं-दाट झुडुपें.
 पाटा-आडपडदा.
 पाटाऊ-वस्त्र.
 पाटु-पट्टा.
 पाड, पाडु-साम्य, योग्यता, वेगळे-
 पण, मान, किंमत.
 पाडि-डोंगर, टेंकाड.
 पाणिवळें-पाण्यातील केरकचरा.
 पांत-पावत.
 पातळें-प्राप्त झालें.
 पांतां-पाहातां.
 पानियेडें-तळें, जळपात्र.
 पांपरा-लाथ.
 पात्रली-तुच्छ, नश्वर.
 पायळू-पायाकडून उपजलेला, पायाळु
 पारुखति-न राहती, न घडती, बंद
 होती, रुसती.
 पालवे-पदर.
 पाल्हाळु-विस्तार, गावाळ, पाझर.
 पालिगणें-पंक्ति.

पालूविला-परजिला.
 पावी-पाहावी, अवलोकावी.
 पासवर्णे-फांस, बंधन.
 पासिक-फांस.
 पाहळा-पातला, आला.
 पाहांती-प्रकाश पावणारी,
 पाहार-प्रहर.
 पाहाले-उजाडलें, प्रातःकाळ.
 पाहिचा-उदयिकचा.
 पाहूती-पायरी.
 प्राकृती-अनधिकान्यांनीं.
 प्रांजल-सुगम, सोपें.
 पांथि-पितात.
 पुडुति-पुनः.
 पुढिल, पुढैल-जवळचा, दुसरा.
 पुणु-पुनः, पण, परंतु.
 पुरुता-पुर्ता, पूर्ण.
 पूसा-पक्षी, पोपट.
 पेंठा-आडरस्ता.
 पेणा-मुक्काम, टप्पा, मजल.
 पेलवा-ढकलावा, प्रेरावा.
 पेलिला, पेलुनि-ढकलिला, ढकलून.
 पैकु-समुदाय.
 पैज-प्रतिज्ञा (पइजा.)
 पैयारें-पाहिरी.
 पैसारु-मार्ग, (पादसार.)
 पैसु, सें-मार्ग.
 पोखलें-पोषलें.
 पोतलूनियां-पोटाशीं धरून.

पोतासाची-भीमसेनी कापूर.
 पौलि-प्रकार, सभोंवतालील भित्त.

फ

फटिकु-स्फटिक.
 फली-समुदाय, रांग, पक्ष.
 फाडेवारी-वेगळे करीपर्यंत
 फावले-प्राप्त झालें.
 फावा-प्राप्ती, लाभ.
 फुडें-खरें, बरें, स्पष्ट.
 फूटति-स्पष्ट, धड.
 फूटावें-दूर व्हावें.
 फूटी-विकास, प्रकटता.
 फेडणें-घालवणें, नाहींसा करणें, पुसणें,
 सोडणें.

ब

बग-मार्ग, योग, देखावा, संबंध.
 बनकरु-माळी.
 बरटेनि-चिखलानें.
 बरडी-माळजमीन.
 बरल-भ्रांत, अस्वस्थ, एकांचें एक
 बोलणार, दुर्मार्गप्रवृत्त.
 बरवते-चांगलें.
 बरवा-चांगला.
 बलियावीलें-बळकट केले.
 बहुते (येकु)-फार, पुष्कळ.
 बांधे-आकार.

बापु-वडिल, मान्य, संमान्य.
 बापिकें-वडिलार्जित.
 बाबुली-शेवाळ, गोंडाळ.
 बाहाकातें-फाकणारीं.
 बाहुडे, बहुडे-जाई, पाठवी, निरोप देई.
 बाहिरसवडिआ-बहिरोष्टानें, स्पष्टपणानें.
 बिरिदांचे-बाणेदार, प्रतिज्ञावंत, थोर
 बिवडु-बीजपोषक जमीन.
 बीक-आधिक्य, आवड, शोभा, ब-
 डिवार.
 बुडडा-बुडबुडा.
 बूंथि, बूंथी-बुरखा, आछादन.
 बेगें-खिडकी.
 बेठा-बसलेला
 बेंथु-दांडगा.
 बैसणें-आसत.
 बोधला-ज्ञानसंपन्न, कळला.
 बोंबलें-लिंपले, सारवले.
 बोबांतां-हाक मारतां, पुकारतां.
 बोलावें-वक्तव्य.
 बोलती-बोलणारी, अभिप्राय स्पष्ट
 करणारी
 बोलिजत-बोलिलें जात.
 बोहिलीं-भस् केलीं.
 बौहसपणें, बौहस-फार, अत्यंत.
 बौहे-फार, पुष्कळ.

भ

भडसे-पूर, महत्व, लोट, आधिक्य.
 भंगी-रीति, प्रकार.

भरवसेनि-भरवश्यानें.
 भरितु-पूर्ण, भरलेला.
 भरें-पूर्ण, अशयित.
 भले-ह्वेतसे, चांगले.
 भ्रमातुकातें-गरगर फिरणारे.
 भांगार-सोनें.
 भांजे-भग्न होई, तुटे.
 भाडिचा-बीभत्स व्यवहार व भाषण
 करणाऱ्या स्त्रीशीं व्यवहार
 ठेवणारा.
 भाणें-ताट, पात्र.
 भातें-मजूरी, पोटगी.
 भांभ, भा-भ्रांति, शोभा, सौंदर्य.
 भारणी-वशीकरण.
 भांसल्लें-भ्रंशलेलें.
 भितिल-भितील.
 भुरुहिं-वनस्पति.
 भूतला-झालेला, अनुभवलेला.
 भूतषिचां-भूतरूप खिचडी.
 भूवंग-सर्प.
 भोंकसा-सगळें चर्म, मृत जनावराचें
 गवत वगैरे भरून ठेवलेलें
 सबंद कातडे.

भौज-संतोष, महत्त्व, सांग, स्वेच्छा,
 कौतुक,

म

मगावासि-शोध केला जावास.
 मन्हाटा-उघडा, प्राकृत, सुगम, मरा-
 टी भाषेंतील, भाषेनें.

मवलां-मोजक्या.
 मवावा-मोजावा.
 महाकाव्यारा३०-महाकाव्यांचा राजा.
 महारिरवीचें-महर्षीचें.
 महुर-मधुर.
 ह्यणिपती-ह्यटले जातात, ह्यणवितात.
 ह्यणियागत-आज्ञाधारक.
 मांगल-मंगळ, पवित्र.
 मागीलकी-पूर्वीची.
 मांजवण-कैफाचे पदार्थ.
 मांजिठे-तांबडें वस्त्र.
 माजिवटा-मध्ये.
 माझारि-मध्ये.
 माक्षिवडे-मध्ये, मध्यवाटेंत.
 मांट-किर, निबिड.
 माथुला-लहान रवि.
 मांदल-वाद्यविशेष.
 मांदोडा-फळांचा घड, बाहुल्य.
 माधवी-वसंत.
 मानेयाचे-अहंतावान पुरुषाचे.
 मालें-राव, काकवी.
 माल्हेवे-विज्ञे.
 मासिं-मजशीं.
 माहिर-मायघर.
 मिरवणियां-मिरविलेलीं रूपें.
 मिलणीसमें-संयोगाबरोबर, प्राप्तिबरो-
 बर.
 मीति-गणनां.
 मीनले-मिळाला, भेटले, एकत्र झाले.

मुगतु-मुक्त.
 मुगुतें-साथुज्य.
 मुलीं-तळवटीं.
 मेकली-घड बांधलेलीं.
 मेघौडें-लहान मेघ.
 मेरे-मर्यादेस.
 मेल्हावणें-संयोग.
 मेहुडें-लहान मेघ.
 मैले-योगानें, प्राप्तीनें.
 मोगर-निवडक लोक.
 मोटका-थोडकें, इवलेसें.
 मोडौनियेणें-भरानें येणें, मोडून येणें.
 मोहरे-सन्मार्गीं.
 मोहलले-भ्रांत झाले.
 मोहोर-सन्मार्ग, दिशा, अभिमुखता.
 मोआलें-मवाळ, नरम.

य

यकवंकी-एकाकार.
 यज्ञभावित्तीं-यज्ञानें पूजिलेल्या.
 यंत्रवरचि मार-गोलंदाज.
 येकोळ-येकवेळ.
 येतुलां इतका, एवढा.
 योगानिक-योगाभि ज्यानें ठेवला तो.

र

रंगाथिलें-रंगविलेलें.
 रमानाहें-रमानाथानें.

रलीं-विनोदानै.
 रसवृत्ति-शृंगारादिरसांची प्रकटता.
 रसोयें-पाक.
 रहवरु-रथश्रेष्ठ.
 राउवें-पोपट.
 राउनि-निश्चल करून, स्थिर करून,
 स्तब्ध करून, एकान्त करून.
 राउलीं-राजवाड्यांत, महालांत.
 राजवंटा-राजमार्ग.
 राणिव-राजपण.
 रामस्य-स्वरा, सामर्थ्य, बलाकार.
 राल-आसक्ति.
 रावित-रंगवीत, रांपवीत.
 रासौभा-पखलण.
 राहांत-स्तब्धता, लोप.
 राहांतें-स्तब्धता.
 न्हाय-राही.
 रितु-ऋतूंच्या.
 रितुपति-वसंत.
 रूढ-प्रसिद्ध, लोकमान्य.
 रेखा-काव्य रचना, अक्षरपंक्ति.
 रेवले-बुजालें, सांचलें, रुतलें.
 रेवा-रुतण्याजोगी मऊ वाळू.
 रोसैं-राग, क्रोध.

ल

लंहिदवडी-लगवग, गडबड.
 लाग-संबंध.
 लागणेंयां-लागट करणारा जो तो
 लागणा, त्याला.

लागु-संबंध.
 लाटीं-वीचि.
 लाठेपण—बलिष्ठता.
 लाणि—प्रतति, गोळा करणें, मर्यादा.
 लादु—लभ्य.
 लांबा—पर्जन्य पडून भातगोट्याचें
 दुसऱ्यांदा उगवणारें रोप.
 लाहा—अतिशयित इच्छा.
 लिंगभेदु—शिष्यत्वादिचिन्हनाश.
 लिंगु—चिन्ह, दैवत, लक्षण, मर्या-
 दाचिन्हः
 लूसिली—खुडली, मोडली.
 लेख—गणना, आकार.
 लेप—दोष, मळ, चित्र, वर्णलेप.
 लेसां—बरे रीतीनें.
 लो—लय.

व

वंगु—कलंक, डाग.
 वचिजे—जावें.
 वज्रयोगें—हठयोग.
 वडपें—वृष्टि.
 वणवला—वणव्यानें व्यापिला.
 वणिजे—उदिमास.
 वणेंसाठीं—व्यापाराकरतां, उदिमा-
 करितां.
 वरगण—वांटणी.
 वरचिलि, वरिर्चाल—वुरकड, वरील.
 वरपडा, वरिपडा—स्वाधीन, मडता.

वरिवं—शोभा, उत्कृष्टपणां.
 वरिवावें—वर जावें, उलट जावें,
 चढून जावें.
 वर्षु—पाऊस, वृष्टि.
 वलप्रलेयां—उल्लंघन्यास.
 वसें—वशें.
 वसैठ—वासस्थिति, वासस्थान.
 वसैठा—वासस्थानक.
 वहिला—सत्वर.
 वहिवटीं—शेतें वाहणाऱ्यां लोकांच्या
 नावाचा पट्ट हणजे याद.
 वाइलें—वाहिलें, पेरिलें.
 वाउनि—वाहून.
 वाउर—वाईट.
 वाउलीं—व्यर्थपणें, रिकामा.
 वाखारी—वखार.
 वाखोरां—हृदयरूप कपाटांत, छाती-
 च्या कपाटांत.
 वागारे—घोड्याचे दोर.
 वागुर, वागूर—जाळें.
 वांझौलें—वांझ फुलें.
 वाटवंधें—वाटमार.
 वाटवधेया—वाट मारणारातें.
 वांठिवांविण—पुरुषार्थाविण.
 वाणि—कमताई, वाचा.
 वाणिये—प्रकारें, त्हेनें.
 वांत—वाहत.
 वानिया—प्रकार, इयत्ता.

धानिवस—स्वेच्छा, कौतुक, दैवगती,
 मध्यगृह.
 वानी—पर्ण, कस, सारखें.
 वापसा—बीं पेरानवयाचा समय.
 वायकांडें—व्यर्थ बाण.
 वायाणें, णी—व्यर्थ, निष्फळ.
 वारिक—घोडे.
 वारुक—घोडे.
 वारुनि—सांगून, वजावून, निवडून,
 घालवून.
 वालभाचें—प्रेम, आवड.
 वालीप—गंवसणी.
 वाचटे—विश्रांति पावे,
 वाचठेलें—विश्रांति.
 वावडी—दुर्घट, कठिण, घातक.
 वाविं—चार हातांनीं.
 वास—वाट.
 वासिपे, पु—भय पावे, नाश पावे.
 वाहर—पीडा, बोहे, कास.
 वाहातवणां—मार्गस्थ.
 वाहो—कृपिकर्म.
 व्याजें—निमित्त, रूप.
 विकडी—चातुर्य.
 विकारविला—विकार पावविला.
 विकरे—क्षोभे.
 विखें—विषयीं.
 विखोंचे—भोंसकळें जाई.
 विचवे—श्रमे, कष्टे, उपहसे.
 विणवणि—विणकर.

विंदाणें—निग्रह, कौतुक, दगांवाजी,
येणें.

विनट—रंग, चिन्ह, खेळगडी.

विपाइलेया—एखादा, विरळा.

विपार्यें—कदाचित्, प्रसंगें.

विरगतां—विरक्तां.

विरजा—सहाय, व्यापक, दुसरा.

विरजेयाचेनि—सहायकर्त्याच्यानें.

विरुं—विरोध.

विरुद्धि—अंकुर, पालवी.

विलग—उपद्रव.

विवललें—प्रभात जालें, प्रकाशित
झालें.

विवसी—पिशाची, डांकीण, त्रास.

विशेषिति—विशेष वर्णन करतात.

विश्वे—सर्वतोपरी.

विपैँ—विपयीं.

विस—असंभाव्य गोष्ट, विपम गोष्ट.

विसकुसे—विपमत्वे, वैपम्यानें, दुः-
खानें, गोंधळून.

विसणैले—वोसणैले, विपाद पावलेले.

विसंभति—सोडिती, मोकळिती.

विसंवादु—विरोध, भिन्नपणा.

विसुरा, रें—विरमय, भ्रम, स्वरूप,
चित्र.

विहिला—नियमिला, सांगितला.

वाकैति—विकसित.

वांजे—उत्पन्न होतो, निष्पन्न होतो.

वापे—जाय.

वेखासें—भ्रम, वाईट, व्यर्थ.

वेधवतिर्यें—पृथ्वीला.

वेव्हीं, रि, व्ही—पर्यंत.

वेल—काळ, विलंब, समय.

वेव्हाल—विलासी, विस्तृत.

वेव्हावणें—भोग् घेणें, विस्तरणें.

वेसजें—केम

वेसन—जनावराच्या नाकांत घालतात
दोरी ती, श्रोतृव्याख्यातृ-
संबंध, आसक्ति.

वैव्हे—सत्वर

वोज, वौजें—चांगलें, प्रकार.

वोडण—ढाल

वोतपली—कोंवळे ऊन, दीप्ति.

वोलिंबा—उधय, वाळवी

वोंवरा—खोलींत

वोहटावाहिला—मौन्य धरिलें

श

शयानु—निजलेला.

श्रद्धासूं—श्रद्धावंतानां.

शास्ति—नियमन, शास्त्र.

श्रावली—संतुप्त.

शिखराभिलेयां—सानुमंत, पर्वत.

श्रिटि—सृष्टि.

श्येया—शंभरास.

प

पडा—खडा,

षडाडितां—खडाडिता.
पूणे—खुणें.

स

सकतीसवें—शक्तीबरोबर.
संकुल—व्याप्त, गर्द.
सकें—डाकलग.
संधे—जोडी, लावी.
संचकाची—चिक्कु, कृपण.
सजात—सार्थक.
सडिया आइती—केवळ देहमात्र सा-
मग्रीनें.
सडेआ—एकठ्याला, केवळ.
सणाणे—तीक्ष्ण.
सदमुखपण—सन्मुखता.
सदु—छंद.
सधर—बळकट, समर्थ.
सपिलें—समग्र दूध पिणारीं वत्सें.
सपुर—संपूर्ण, भरपूर.
सम—अविषम.
समस्या—शंका.
समात—समावत.
संयती—इंद्रिय नियमन.
सर—शर, वाण.
सरतें—ग्राह्य, मान्य, संपता.
सरली—मोकळीक.
सरलें—संपलें.
सरिपाडु—सोंगच्या.
सरिसे—सारखे, व्यापक.

सरौनि—संपून.
सली—छळी, क्षोभी.
संवचोर, संवियां—संगतीचा चोर,
सोवतीचा चोर.
सवडी—ओठ.
सवंतारेनि—स्थिर आश्रयानें, ध्रुव
जाग्याच्या आश्रयानें.
संवरे—सांवरतां येई, आटोपे.
संवसारा—पसारा, विस्तार, अनुसरणें;
लाभ, दर्शनयोग्य.
सबा—बरोबर, समवेत, सह.
संवादियें—प्रश्नोत्तर करणारा.
सवियां—स्वतः
संहारवाहारे—संहाररूप उत्पात.
स्वसुखिचेनि—आत्मसुखाच्या टायीं
असणान्या.
साइ—साहीं.
साइखेडेनि—सुत्रवाहुलीनें.
साउनि—सहन करून.
सांकडा—कठिण, संकटमय.
साकडु—कठिण.
साकें—डाकलग.
सांघडे—आचरण्यास सारखे.
सांचळु—चाहूल, जाग.
साचोकारें—यथार्थत्वे.
साजणें—सख्य, सज होणें.
सांटापा—साठवण, ब्रह्मा.
सांटोवा—संग्रह.
सांटोवाटी—अदलाबदल.
सांडले—सुटले.

सांता--अस् धातुचें वर्तमानकालवा-
 कच पुह्लिगी एकवचन.
 सांते--अस् धातुचें वर्तमानकालवा-
 चक धातुसाधित अनेकवचन
 संतः, त्याचें मराठी सांते
 (पु. अ.)
 साद--शब्द.
 सांदुकला-पेटला.
 साधिति-मारिति, सिद्धीस नेणें, अ-
 नुकूल करणें.
 सांधुक्षणें-पेटणें.
 साना-लहान.
 सान्हा३-कवच, चिलखत.
 सानीव-लहानपण.
 सांपडे-संपात होतो, गोंधळ होतो.
 सांपें, पु-सांप्रत.
 सांपेचा-सांप्रतचा.
 सावरें-अंगण.
 सावेरी-सावरीचें झाड.
 सामधेनिआ-समधातपणें.
 सामान्यत्वे-नीचपणानें.
 सारिखे-योग्य.
 सावाइ-मदतीच्याकामी, स्वेच्छेनें.
 सावाज, ओ-सहाय, वृद्धि.
 साव्हा३-सहाय, उत्तेजक.
 साव्हिआं, सावियां-बरोबर, समवेत,
 तत्काळ.
 सावेसा--स्वेच्छा, अभिलाष.
 सांसिनले-विस्तारले, भरले, साजे, जा-
 हाले.

साहाजें-लिलीनें.
 स्वाराज्य-स्वराज्याचा भाव.
 सिकिलेयां--भिजविण्यांत, सिंचण्यांत
 सिघ, सीघ--शेंडा, अप्रभाग.
 सिठी--सृष्टि.
 सिपे--लित होई.
 सिरे, रें--क्षरे, खरें, कमी होई.
 सिंधिजे--स्पर्शजे.
 सिहाणें--शिक्षाज्ञ, शहाणें, सुज्ञ.
 स्त्रियाणी--प्राप्ति, लब्धि.
 सीग--शेंडा.
 सीतले--शिवला.
 सील--उद्युक्त.
 सुअणी--मजली, टप्पे.
 सुकतेया--सुकणाऱ्या.
 सुखाडले--सुख जाले.
 सुखाडें--आनंदलेल्या.
 सुडसु--मर्मज्ञ.
 सुडावणी--एकाकारता.
 सुंदु--सुवासिक.
 सुभति--पडत्ये, घातली जाते.
 सुमथितु--चांगला घुसळलेला.
 सुयाण--सुकाळ, घालणें.
 सुये--घाली.
 सुरसाह्यें--देवांच्या साहाय्याच्या
 कामी.
 सुवट--सुरूप, छानदार, बेश.
 सुवण--जन्म.
 सुवर्णवाइ--सोनपण.
 सुवर्म--मार्मिक.

मुसडा--चांगलें सडीक.
 मुहडा--चांगला योद्धा, राजा.
 मुहाडा--आनंदयुक्त, मनोरम.
 सूची--चिती.
 सुटिका--पडणें, सर.
 सूतला--निजला.
 सूती--वास करणें.
 सुनु--घालून.
 सुनि--घालून.
 सुषाचें--सुखाचें.
 से--स्मृति
 सेखामृत--शेषामृत
 सेयारा--डाकीण, भय, पिशाची.
 सेल--उत्तम वांटा
 सेलत--हातानें पाणी तोडीत
 सेलवांटा--उत्तम शेलक्या वाटा
 सेवडी--चर्म
 सेविती--भजणान्यांत
 सेस--नवरानवरीस सोयन्यांनीं अक्षतां
 ठेवणें, उरलें.
 सैध--समूह, केवळ
 स्थैर्यताअनुजिनी--स्थैर्याची धाकटी
 बहीण.
 सोआंगें--सांगें
 सोंके--दुःख, असंतुष्ट होई.
 सोय--स्वरूप, ओळख, मार्ग.
 सोरसें--प्रसाद, गोडी, अभिप्राय.
 सोसु--शोष, तृष्णा.
 ह
 हकरे-टकरा.
 हरैला-हरविला, घालविला.

हलुवट-हलकें.
 हलुवारणें-हलकें केले, झाले.
 हलुवारपण-मार्दव.
 हल्लरु-एकप्रकारचें गाणें, पाळणा
 हालवितांना गावयाचें गाणें.
 हवाव-शोभा, सुखी होणें.
 हांगा-अंग, अरे.
 हाततुकें-तर्क, अदमास.
 हातबोने-हातांतले भक्ष्य.
 हातासनें-मिणें.
 हाथिवेनि-काडवातीनें.
 हान-मग, कीं, जें, काहीं, हा, ही,
 कदाचित्, का, पा, मा.
 हारतला-हरविला.
 हालासि-हाणिला गेलास, मारिला
 गेलास.
 हातेआतें-राहाणान्यास.
 हियें-हृदय.
 हीतलें-दूर नेणें, दिरून नेणें.
 हींव-हिम.
 हुडा-समय, उत्सव, सुकाळ.
 हुडे-बुरुज.
 हेंकाडु-अडाणी.
 हेंट-येथें, खाली.
 हेय-निषिद्ध.
 हेला-वेळा.
 होडा-पैज.
 होनि-होऊन.
 क्ष
 क्षपिलें-काढून टाकले.
 क्षीरारें-खिलार.
 क्षेत्रीं-शेतांत.

प्राचीन शब्दकोश

ह्या खंडांत ज्ञानेश्वरींतील एकोनएक शब्दांची बृहत्सूचि द्यावयाचा विचार होता. पण ती फारच व्यापक होत असल्यामुळे तो विचार तूर्त तहकूब केला आहे. या ठिकाणीं अध्याय १३ ते १८ यांतील ठळक शब्दांचे अर्थ दिले आहेत. पहिल्या बारा अध्यायांतील शब्द पहिल्या खंडांत दिलेच आहेत.

अ.

अगारीं-अग्नीं, अंकुरीं.
 अगारे-अग्राच्या अन्या, शेंडे, अंकुर.
 अडवंतावो-अडथळा.
 अडी-रोधी.
 अणगट्टीं-मुळांचे ठायीं, शरीरीं.
 अणुआरु-बारीक चुरा.
 अतिकरे-उशीरानें.
 अतूट-संबंद, बळकट.
 अदलपण-झेंपण्याचें असामर्थ्य.
 अधिचार-मंत्रप्रयोग.
 अनावरातें-जें आवरण्यास कठिण त्यास
 अनुषड्डु-उघाड नसलेला.
 अनुपायनी-सहज.
 अनुभौ-अनुभव.
 अपखडी-निंदा.
 अपटांतरी-पडद्याच्या आंत, परोक्ष.
 अपवाड्डु-उमट नसलेला.
 अपाड्डु-अप्रतिबंध.
 अबोट-असंडित लेप.
 अभियज्ञ-जवळ नेणारा प्रयत्न.
 अरडांते-आरडणाऱ्याला,

अरुवारें-सुकुमार, मृदु.
 अल्हें-लघकर, एकदम.
 अलू-लघू, लहान.
 अवगलला-ढासळलेला, गाळानें
 भरलेला.
 अवर-अपर, खालचे, कनिष्ठ.
 अवल्हाउं-अपलाभ, अनिष्ट लाभ.
 अवष्टंभ-जर्मि.
 अवागमें-अशास्त्रानें.
 अवाट्टु-वाटेची गरज नसलेला, आ-
 डमार्गानें जाणारा.
 अव्हातें-दुष्ट पक्षानें.
 अव्हांत्रिक-भलत्याच्या मालकीचें.
 अविनाभावं-व्याप्तीनें.
 अवेंगवाणें-अव्यंग.
 अशंकडी-विसंगतपणा.
 असंघडि-असंघटित.
 असंभड-असंबद्ध.
 असंवरे-सांवरण्यास कठिण.
 असिकें-अशेष, समग्र, सर्व.
 अहलि-जमली.
 अक्षौणी-सैन्य.

आ.

आइती-विस्तार, ऐट.

आउख-आयुष्य.

आउति-बैलांच्या मेळयांत, नांग-
राच्या जुवांत.

आकर्णा-ऐका.

आकसाला-पारख.

आखरु-अक्षर.

आखें-अंकानें.

आंगशील-वरची चक्राकी, आंगची
साल.

आंगदट-आंगानें दट, वळकट.

आगरा-क्षेत्रास.

आगलिक-आधिक्य.

आगलें-अन्य, भिन्न.

आंगवसें-स्वरूपतः.

आगारी-डिरी.

आगिठां-शेगडीवर.

आंगोपचार-अवयवांचे उपचार.

आग्रया-आग्रहास.

आघाट-भाग.

आटणियां-क्लेश.

आंटी-टु-मिठी, भ्रम.

आटुलैजे-घट्ट होइजे, बांधिजे, निवर
होइजे.

आडमोडी-प्रतिबंधाचा नाश.

आडवंगी-खीळ.

आडवारा-अटकाव.

आडसो-अडथळा.

आडें-दाढरा, अडसर, प्रतिबंध.

आढंच-वर.

आणी-अग्र, टोंक आयणी.

आणोजें-अंकुर.

आते-पावे, होई, प्राप्त होई.

आंतौते-आंतील.

आधधणी-अर्धवट तुप्त, अर्धपोटी.

आंध्य-आंधळेपणा.

आधाइलें-भ्यालें.

आधैलें-अर्ध्या ताटांत जेवणें.

आनाभूती-नाना भूतांच्या रूपानें.

आनु-दुसरा.

आपजलिये-उत्पन्न झालेल्या.

आपैतिया-स्वाधीन.

आंबुखे-शितोडे.

आंबुथे-विपरीत होय.

आंबुली-प्रिय पत्नी, स्त्री.

आमुला-प्रिय पती, नवरा.

आयें-आकार, प्रमाण, लाभ.

आर-अंकुर.

आरवसें-अंकुराच्या योगानें.

आरा-अंकुर.

आरौतें-अलीकडील.

आलव-आलाप.

आलावला-बळास आला.

आलिखलें-गोंठलें, घट्ट झालें.

आलोचु-विचार.

आवगु-घोड्याच्या काहाडण्या.

आवगे-स्वीकारला जाई.
 आवांके-धैर्य धरी.
 आवासु-स्थान.
 आविष्कारें-प्राकट्यें, बळें.
 आंविषा-आमिषास.
 आंविषाले-आमिषाचें स्थान.
 आंबु-जमिं, वाचेची निष्ठुरता, प्रतिष्ठा.
 आंबुट-साडे तीन.
 आवैल-येईल, उगवेल.
 आद्यासेया-आद्यारूपी डांकीण.
 आसतूटिया-निरपेक्षेनें.
 आसलग-सोपा, गोड.
 आसललें-मंद गतीनें वाहणारें.
 आहाच वाहाच-वरवर.
 आहाड वाहाड-विस्तारविस्तार.
 आहाण-सर्व.
 आहावसुवारे-अद्भुत राजवाडे.

इ.

इदंतेसि-हें झणून बुद्धि तीस.
 इटाल-धोंडमार.
 इसालु-इंप्यालु, कामुक.

उ.

उखरा-वालुकामय अरण्य.
 उखरेवे-जमलेल्या रेतीच्या ढिगांत.
 उखि-ऊहा, अनित्यत्व.
 उखिता-एकसरा, आंगतुक.
 उखिविखी-उहापोह, होयनव्हे.

उगाणा-झाडा, उपदेश.
 उजगरा-जायती.
 उजरि-ऋजुता, विस्तार इ. इ.
 उजिरिया-उदय, महत्व, उत्कर्ष.
 उजिवडे-प्रकाश.
 उटकलें-वेगळें झालें.
 उठविजसी-उठवितोस.
 उडवा-रचिलेली राशि.
 उंडी-ग्रास, बली.
 उणखुण-कमी अधीक, कामना.
 उणेनि-उण्यानें.
 उतान्ही-थान सोडलेलीं बालें, नृष्णा.
 उदले-उधळे, वर येई.
 उद्याणी-मांडणी, सांगण, उद्घाटण.
 उदावादा-परिपूर्णत्व.
 उधि-निर्गम.
 उपखे-कमी होई, खर्च होई, नाश पावे
 उपखो-कमी होऊं देणें, खर्च करणें.
 उपरतविलें-उफराटें फिरविलें.
 उपलवणी-दृढीकरण.
 उपलार्णें-जिनावेगळें घोडें.
 उपेगु-उपयोग.
 उफकेन-उपेक्षेनें.
 उवडे-भालथें, कललेलें.
 उभगु-कंटाळा.
 उभजे-त्रासे, कंटाळा करी.
 उभडु-लेट, झरा.
 उभणें-उभारणें, रचना.
 उभलिचा-खोकल्याची दास.

उभाट-उद्भट, विशाल, मोठे.

उमचला-सुटला.

उमचावेया-उगविण्यास.

उमडे-उमटे.

उमप-अमूप, पुष्कळ.

उमसिजैल-सांगितलें जाईल.

उमरुद्धनि-मुरडून.

उमार्णी-मोजी.

उमार्णे-माप.

उमाहो-पूर.

उमेठा-मेळावा.

उरिणें-ऋणमुक्तता.

उरोधु-अवरोध, प्रतिबंध, आग्रह, भीड.

उलिंग-चाकऱ्या नोकऱ्या, विगार, वेठ

उलिंगें-वेठ, काम, विगार.

उवलें-प्रसन्न, शुद्ध.

उवांय-सुख, आनंद.

उवावो-उत्साह, अवकाश.

उवीळ-अतिक्रान्त वेळ, सायंकाळ.

उसटिलें-उच्छिष्टं झालेलें.

उससे-प्रकट होय.

ए.

एकलौते-एक्या लेंकराच्या मायेस.

एकवंके-सारखेपणा.

एकवंकौनिया-समग्र व सरळ करून.

एकावट-एक झालेले.

एकावदी-ऐक्य.

एकाहाथी-एक आहेत.

एकोविथे-एखादे.

एटालें-विटाळीं.

ऐ.

ऐहेरा-अहेर.

ऐहेव-सुवासिनी.

उं.

उंशीलपणें-भार, वजन.

उंपासिरा-संबंध.

उंलगणें-आश्रय, सेवा, रक्षण.

उंवांडैल-लवेल.

क.

कटा रे-हाय रे.

कटले-श्री झाले.

कडा-बाजूतें.

कणवा-दयेनें.

कथा-झोळी.

कदर्थत-कष्टी करीत.

कदरसि-भय घेसि.

क-हेयाचा-उंटाचा.

कलासी-कौशल्य.

कल्हातां-कलत असतां.

कव-कवटाळणें.

कदमळ-मळ, दोष.

कांटसु-कांटेरी.

कांटियडे-कांट्याची जाळी.

कांडें-भाग, टिपरें.
 काणि-सूचना.
 कादे-कंद.
 कामटां-कारखाना, टांकसाळ.
 कालडी-पायरवानें काळी झालेली.
 कालाबुला-कासवीस.
 कालासे-बांधिला जाई.
 कालियाणा-कृष्णसर्प.
 कालुग-काळा.
 कावडी-कावड.
 कावरुखें-क्षणभंगुर, अदृष्टपूर्व.
 कांवरूमूल-वायुनिरोधनस्थानविशेष.
 कावरें-भ्रांत.
 काशि-माजबंधी, कमरेस.
 कुटि-स्थान, कपट, निंदा.
 कुडल-कळी.
 कुबुजे-कुबडे.
 कुबोल-अपशब्द.
 कुरौडी-बोवाळणें.
 कुसलें-गवताच्या अणकुच्या.
 कुंसि-कुक्षित.
 कुहा-विहीर.
 कुहिलें-कुजलेलें.
 कुटिचें-निदेचें.
 केंकाणें-खोगीर.
 केलवळि-प्रौढ झाली.
 कैकटे-कैकाड्यांचा देग.
 कोडी-कौतुक, आवड.

कोदी-कुष्ठरोगी.
 कोंता-शस्त्रविशेष.
 कोंपट-झोंपडी.
 कोंपटि-लहान झोंपडी, कोंप.
 कोंभारा-कोंब.
 कोलें-तिलादिकांचीं काष्टें.
 क्रांतमति-व्यापकबुद्धि.

ख.

खटेया-वाईटाला.
 खडकिलां-खडकाचे कपरे असलेले.
 खडाणें-अदृष्ट गाईस.
 खड्गुपाणी-खड्गुपाणि.
 खणुवाला-गोड, सरळ.
 खतैलें-लित
 खनुवाले-सरळ
 खवणलें-कड्ड, उत्कंठा.
 खांकरुं-फलोन्मुख होऊं, उत्तन्न होऊं,
 गळा साफ करतां.
 खांखरैजति-गळा साफ करतात, उत्तन्न
 होतात, फलोन्मुख होतात.
 खागें-अंत्यस्थल, विषय.
 खांची-दमे, कमी होई.
 खाडेहूनि-खड्गाहून.
 खाताडें-खरकटें.
 खिरडें-मागें सरें.
 खुडुके-अडके.
 खुरखोडी-लायाळ गुरुं.

खुरथोडी-दुष्ट गाई.
 खुरपें-शस्त्रविशेष.
 खुरीं-खुराच्या ठाई.
 खेटली-गर्दीनें जमली.
 खेवणें-कौदणें.
 खैवंगी-अंश.
 खोंकरपणें-विनाशिता.
 खोंचणी-भोसकणें.
 खोटी-गोळा.
 खोडां-लाकडाचें अडकण.
 खोदें-नाशबुद्धीनें.
 खोमणें-लवणें, वक्र होणें, हानि.
 खोमे-लवे, वक्र होई.
 खोलणें-पुढें चालणें, फिरणें.
 खोलविजति-सापडविती.

ग.

गंडु-दर्प, गर्व.
 गंडी-दगडविशेष.
 गदलपणे-केरपणानें.
 गरुवा-मोठा.
 गव्हरीं-गुहेंत.
 गवांदि-अन्नसत्र.
 गाडारा-पाया.
 गाणांवाणां-गाण्यावाण्यानं.
 गादे-पीडा पावे.
 गाभागोभा-प्रतिबंध.
 गाली-टाकी, सांडी.
 गावंधणें-गांवचीं. गुरें.

गांवरसेया-गांवांतल्या मोरीचें पाणी.
 गावारु-गव्हार, अडाणी.
 गुडगा-अवयव विदेश.
 गुंडे-दगड.
 गुढा-गुंडा, दगड.
 गोख-मध्यवर्ति लोक.
 गोंदली-पिशाची, कैकाडी.
 गोधुलक-गाईच्या पायाची धूळ. सूर्य-
 अस्तमानसमय.

गोरी-पारधी.
 गोरुवें-गुरें.
 गोवारी-गुराखी, गुरुसाख.
 गोवी-गुंतागुंत.
 गोसी-परस्पर आकर्षण, भांडवल.
 ग्रामकोल-गावांतील कोल लोक.

घ.

घनावलि-घट्ट झालेली, भेषपंक्ति.
 घाई-घावाचे ठाई.
 घामेजे-श्रमी होई.
 घुमरी-भरास.
 घुमे-घुम् शब्द करणें, हाले.
 घुरें-खोटें सोनं.
 घेणी-स्वीकार, मान.

च.

चउर-चतुर.
 चवलित-बडबडत.

चंक्रमण-सातत्यानें गमन.
 चांगावेया-चांगुलपणास.
 चाडा-इच्छा, आवड.
 चाडैला-आसक्त.
 चांथी-बडबड.
 चांपडे-फासे.
 चिरीव-चिरलेली.
 चूकी-चूक, प्रमाद.
 चोखटिवां-चांगुलपणास.
 चोखेल-उत्तम, स्पष्ट, सस्ता.
 चोज-कौतुक.
 चौंढि-गर्ता.
 चौखुरी-बाज.
 चौबारा-चवाठ्यावर.

छ.

छांदसल्लें-लडिवाळपणें.

ज.

जचे-पीडे.
 जाकलिजत-ध्यात होत असे.
 जाततेन-जन्मल्या.
 जानेतानें-तान्हें वासरूं.
 जाल-जाळें.
 जाली-दहन करी.
 जालेन-शालेल्या.
 जावलि-सान्निध्य, सादर्य.
 जीणि-वांघणें, जिंकणें.

९९

जीवितांतु-जीवितांतून.

जुझं-युद्ध.
 जुवाडे-समुदाय.
 जुवारं-घूत.
 जेविति-जेवण्याची.
 जोईस-ज्योतिषी.
 जोगावणें-निर्वाह करणें, पोसणें, प्रग-
 टणें, समजावणें.

झ.

झारि-क्षार.
 झांसुरे-भाळस येई, बोरणे, धोका
 घरी.
 झोति-विशेष.

ट.

टकुली-आशा, उत्कट इच्छा, हपाप.
 टकें-सुटलेलें, सत्यापासून सुटलेलें.
 टंक्च-दुःख, दुख.
 टांची-अल्प, लहान.
 टालिये-टाळाला, हाताच्या टाळीला.
 टिकलग-शोभिवंत, जडित.
 टिटंघर-तिठ्यावरचें घर.
 टेकें-टेकतो.
 टेहणी-निबंध.
 टोपु-फुगवटा, फुगारा, सूज.

ठ.

ठके-कमी पडे, बंद होई.

ठसेंठोमसें-मोठें घाटें.

ठाणें-स्वरूप, आकार.

ठाणौरियाचें-ठार पडलेल्याचे.

ठांसी-स्वस्थ बससी.

ठिकारिया-टुकडे.

ठी-स्थिति.

ठीक-जड, मोत्यांचा शुबका.

ठीकरणें-निश्चय करणें, स्थैर्य करणें.

ड.

डगरु-प्रसिद्धि.

डगलें-स्थूल.

डा३०-प्रसंग.

डाकुलिया-चुटक्या.

डांगुरुटी-डांगोरा.

डाल-शाखा, डाहाळी.

डाली-फुलेंफळें घालावयाची पाटी.

डालुका-लहान डाहाळी.

डावी-दूर करी, परिहार करी.

डाहारिजे-भागिजे, प्रकाशिजे, प्रसिद्ध करिजे.

डिंडिमा-वाद्य विशेष, गजर.

डुडुल-बोखिटें पाखरुं, शुबड.

डैीड-डांगोरा.

डौरु-यज्ञ करी, उपहास करी.

ढ

ढाल-स्वभाव, घर्षण.

ढिवांचे-मुलाम्याचे.

ढूमे-डगर, डोंगर, टेकडी.

ढेंढें-सूप, घेंड, प्रस्थ.

ढेंपुली-ढेंकूळ.

ढोंडी-घोंड, डगर, दगड, आकार.

त.

तडवा-छत, तलवा.

तणाचें-गवताचें, पेंढ्याचें.

तलबुडे-खालचा बुंधा, बुड.

तलहाटी-अधोभागीं.

तलौटेपण-सपाटपण, नीचपण, नम्रता.

तांडी-कळप.

तांतला-तापलेल्या.

ताला-तळ, खाल, जमिनीची सपाटी.

तिखें-तीक्ष्ण, तिखट, अणकुचीदार.

तीघ-तीन.

तीमाल-भिजवाल.

तुंडिल-दोंद आलेला.

तुलई-गादी.

तूलिये-गादीवर, कापसाच्या गादीवर.

तांडौता-वाचाळ.

तोयबगें-पाण्याच्या उपाधीनें,
देखाव्यानें.

त्राय-रक्षण.

त्राये-सत्ता, रक्षण, ठाव.

थ.

[लपि] थपिं-लपंडाव.

थरुविथरु-चोखटविखट.

यलिवं-स्वर्णकारनिर्मित वस्तुविशेष.
थाउं, अ. थाउं-बळ, उथळ,
आश्रय, प्रांत.

थार्थबूनि-थांबवून, निरसून.
थावें-तळ, ठिकाण.
थेंकुले-ठेंगणें.
थोरंडें-मोठें.

द.

दंदिया-वैरी, द्वंद करणारां.
दलवाडें-समुदाय, स्वरूप.
दवडा-पळ, धांव.
दाखटां-उंबरठा.
दाटणी-गर्दी, भरताड.
दाटुगा-दांडगा.
दांग-वन, अरण्य.
दाशिरूं-बटिक.
दासट-दाहक, पीडक.
दिये-दिवस.
दीपले-मशाली.
दुकळ-मोडकळलेली स्थिति.
दुमैलावे-दुःखसमुदाय.
दुवालि-केश.
दुहवेवारी-वाईट कर्माची.
दुहिलें-दूध काढलें.
दूण-दुप्पट.
दूस-वस्त्र, तंबू, प्रमेय.
देवपैकीं-देवसमुदायांत.
देवलविसें-पुजाऱ्याचे आंगांत येणें.

देवांगण-निश्चय.

दैवलदैवं-पुजाऱ्याचें ऊर्फ गुरवाचें दैव
ध.

धडीं-दवडीन, घालवीन.
धाडी-हळा, अभिक्रम.
धांडे-हळे, अभिक्रम.
धानी-धान्याची रास किंवा ढीग,
धान्य ठेवण्याचा ठोकळा, गृह.

धांधा-व्यापार.

धाप-धग, ताप.

धुमाडु-धामधूम, गडबड, आधिक्य,
योग.

धारें-धाकटें.

धिटे-स्वरिणी स्त्रीस.

धुवारी-धूमाची आकुलता.

न

नई-नदी.

नडनाचु-नटाचा नाच.

नाखी-टाकी, प्राप्ति, समुपगम.

नागारी-नाग धरणारे गारुडी.

नागोवा-नागवण.

नाडर-थिल्लर, डबकें.

नावणिंगी-यथार्थकथनीं.

निगलें-धुरानें, झांपडेनं.

निगावों-सुटका.

निगुतिया-युक्त्या.

निजगडे-स्वतःचे ठायीं बळकट,
आत्मनिष्ठ.

निधनिं-अंतकाळ, मृत्यु.

निधिये-सम तोलांत, भ्रमणांत.
 निमांते-लय पावणारे.
 निरुते-खरे, निश्चित.
 निरुपहिति-निरुपाधिक.
 निर्वुजें-गोंधळानें.
 निर्वचु-निराकरण.
 निर्वाललेनि-शुद्ध, धूत, निष्कलंक.
 निन्हां-अगदीं, केवळ.
 निळागु-निराश्रित.
 निलेयाचा-इंद्रनीळाचा.
 निष्टकी-निश्चित.
 निष्टंकिति-निश्चयानें चिकटवितात.
 निसले-पाजलें जाई.
 निसुगु-निलंज, आंगळ.
 निस्तरे-तरून जाई.
 नुधवी-वर काढीत नाहीं.
 नुमचवे-प्रत्युपकार न करवे.
 नुरोधी-प्रातिबंध करूं नकोस.
 नुसंतितां-उत्सादन केल्यावांचून.
 नूकौनियां-पराभव करून, दुःख देऊन.
 नेना-नेत नाहीं, जाणत नाहीं.
 न्यामक-नियामक.

प.

पडप-प्रतिष्ठा, महत्व.
 पडिघांति-मारती, आदळती.
 पदिगाइलें-मोजूत पाहिलें, धरलें.
 पडिये-अति प्रिय.
 पडिकर-रोग बरा करणारा वैद्य,
 साहाय्यक.

परगुणे-पक्वान्न.
 परमार-शत्रूंचा उच्छेद करणारे.
 परवडि-रीती, प्रकार.
 परिव्राण-भाषा, शब्द, बोलणें.
 परिवरिचें-घरचें, गुप्तस्थानचें.
 पन्हेवे-मोरीस.
 पलिये-पेटे.
 पवली-महामार्ग, राजमार्ग.
 पसाव-प्रसाद, उपकार.
 पदुरणीं-ओढाळ, भटकणारी.
 पक्षु-आरोप.
 पांउखला-लाथेनें.
 पाउटी-पाहिरी.
 पाउड-पैसांसुपारी, दक्षणा.
 पाउवा-पादुका.
 पांकी-पातळ पदार्थ, पक्क अन्न.
 पाखाणी-प्रक्षाळी, धुवून टाकी.
 पाखालणियां-धुण्यानें.
 पाखाली-प्रक्षाळी, धुई.
 पांगुतले-अडकलेले, आच्छादिलेले.
 पांगे-अधीनत्वानें.
 पांगोरा-सूक्ष्म भाग, अंत.
 पांचवेउली-पांच नांग्यांची इंगळी.
 पांचिका-हीण सोन्यास.
 पांजरा-पंजर, पिंजरा.
 पाट-पदवी, आसन, अधिकार.
 पाटाचें-अधिकार, आसन, पदवी.
 पाढाउ-पढविणारा, मार्गदर्शक, साधक
 पाणधी-दोन कुंपणामधील वाट.
 पाणवाडा-मोरी.

पाणियड-तळें, जळपात्र.
 पाणियांचा-पाण्याचा.
 पांति-पावतात.
 पातिजों-विश्वास ठेवों.
 पापता-पापत्व.
 पारकेयां-शत्रूस.
 पालति-रक्षण.
 पालव-इंद्रियवृत्ति.
 पाव्हालें-विस्तारें, गावाळानें.
 पालें-कटकें.
 पालों-विस्तारून.
 पावे-पोहोंचे.
 पासाव-पासून.
 पासिं-जवळ.
 पासिवणें-पायमाघार.
 पाहिचे-उद्यांचे.
 पाहेचा-उद्यांचा.
 पिचडीं-थुकीनें.
 पिडि-पाया.
 पिंडु-अहंपदविशिष्ट जीव.
 पिशित-मांस.
 पीसा-वेडा, पिच्छ.
 पीसेया-वेड्यास, वेडास.
 पुटीं-मूस, पुडा, सुवर्णशोधन.
 पुढारलों-पुढें झालों, कबूल झालों,
 बोलिलों.
 पुरवणिया-सिद्धि.
 पूंस-राधूं, पारव्याचा भेद.
 पेटी-जोडी.
 पेंडवला-बांध.

पेंदी-जुडी.
 पेणा-मजल, टप्पा, मुक्काम.
 पेंदलीं-वेंटाळें.
 पेंधा-गोळा.
 पेले-लोटणें, संभाळून धरणें.
 पेलेवेलीं-प्रतिदिन वृद्धि.
 पैठी-प्रविष्ट.
 पैसार-मार्ग, पसारा, विस्तार.
 पैसिजे-प्रवेश करी.
 पैसें-योगानें, मार्गीनें.
 पोटाळवे-पोटाशीं धरवे, आळिगवे.
 पोटाळूं-पोटाशीं धरूं.
 पोफल-प्रतिज्ञा, पैज.
 पोतीं-तागाचीं पोतीं.
 पोली-आवार, भोंवतालची भिंत.
 पौली-महामार्ग, राजमार्ग.
 प्रतिमळ-शत्रू, सामनेवाला.
 प्रतिलपसि-अनुलक्षण बोलतोस.
 प्रत्यवावो-दोष.
 प्रांगण-ताशे, नगारे.
 प्राची-उदय.
 प्रायेचा-पूर्वीचा, पूर्ववयाचा.
 फ.
 फरसालें-भिन्न स्वादें.
 फरारी-ध्वज, निशाण.
 फाउरी-आभास.
 फाडोवाडा-वेगळें करून.
 फारां-पुष्कळ.
 फार-पुष्कळ.

फाली-फाडी, चिरी.
 फुंजे-गर्वानिं.
 फुडी-स्पष्ट, खरी.
 फुलिं-फुलांनीं.
 फूटौनि-दमून.
 फोकरिजे-वाचेनें उच्चारिजे.
 फोकिलियां-वान्यानें ओढून नेलेल्या,
 वान्यानें फुंकून नेलेल्या.
 फोडसें-फुरसें.

व

वों-देखावा, आकार, मार्ग, संबंध.
 वणवे-प्रतीतीस येई.
 वडंबा-गडबड, कोलाहल.
 बल्वचेन-सैराट उगवणारे गवताच्या.
 बहिकरि-बहिष्कार घालून.
 बहुचकै-अनेकता.
 बहुवसा-फार, पुष्कळ.
 बागडी-मर्कटादि नाचविणार.
 बागीबल-कंप.
 बाधकां-दोषांस.
 बांधी-बंधन, नियम, समुदित आकार,
 दोहीकडील कूप.

बायणी-वायदा.
 बायिणयां-वायदे.
 बासट्टु-बहुविष.
 बाहाली-विस्तार, वेडा.
 बाहिरिवाहिरा-परभारें.
 बीक-बळ, तेज.

बीजे कीजे-गमन केलें पाहिजे, आलें
 पाहिजे.

बुकी-मुष्टि, मूठ.
 बुडकली-बुडी.
 बुडळं-बुडवूं.
 बुडसले-शुष्क काष्ट.
 बुबुलें-अवयव विशेष.
 बुरी-कूज, रोग विशेष.
 बूरु-वेडा.
 बेचें-कोंभ.
 बेझें-युक्ति.
 बैवल-विव्हल.
 बेलें-कुंपणाचा आडा, डेळकें.
 बैसणां-बैठक, आसन.
 बोकौटी-शोळी.
 बोबाणें-हाक मारी.
 बोबांत-हाक मारीत.
 बोंबे-आरोळीच्या.
 बोल-भाषण, शब्द.
 बोहणीए-मोलापैकीं प्रथम, आरंभ,
 सुरवात.
 बोहिरि-वणवा.

भ.

भंगी-रीति, प्रकार.
 भराडा-पूजक.
 भरोवरी-साधनातिशय.
 भवैचि-भिवयांची, भ्रुकुटीची.
 भ्रमक-लोहचुंबक.

भाउरें-भ्रमणारें.
 भाखे-भाषेस.
 भांगारें-सोनें.
 भाजे-भग्न होई.
 भाटिं-निकृष्ट जमीनींत, स्तुतिपाठक.
 भाटिव-स्तुति, पराक्रम.
 भांडुके-भांडखोर.
 भाणें-ताट, पात्र.
 भादि-भली गाय.
 भाली-शस्त्र विशेष.
 भिंगारा-भिंगाचें घर, कंदील.
 भिंगोरि-भोंवरा.
 भीला-पराङ्मुख.
 भुरे-वेड, पिसें.
 भुरी-वेड, पिसें.
 भूवर्गी-सर्पांचे ठाई.
 भोकसा-सगळें चर्म.
 भोजे-संतोष, आवड, सोंग, महत्त्व.

पं.

मगे-शोधी.
 मटंगणे-स्तोत्र, उपहास.
 मढ-मठ.
 मणिजु-अंडज.
 मदवी-वस्त्र विशेष.
 मरमारु-प्राणान्त करणारे.
 मरुणारुवाचें-मरुणाच्याचें.
 मवणें-मोजणें.
 माघुतसाउमे-मागलेंपुढलें,

मांच-आश्रय, अंतराळीं केलेला मार्ग.
 माजिरां-मत्त.
 माजिवडा-झिवडा-मध्यें.
 मांदिएसी-समुदायास, मंडळीस.
 मांदुरी-चाबुकस्वार.
 मांदोडा-फळांचा घड, बाहुल्य.
 मांधति-रजतात, काढतात.
 मालातिलें-अंगीकारिलें, आश्रयिलें.
 माह्हांत-अंगीकारीत.
 माहेवणी-कुलीन, गर्भार.
 मिणधी-कपटी.
 मिरवणियां-मिरवणुकी, शोभा.
 मीकें-संशयानें.
 मीतलें-मिळालें.
 मुगुतकीं-मोतीं.
 मुगुतिवाला-मुक्ति हींच कोणी मुलगी.
 मुदी-मुद्रा.
 मुहारी-मूळ ऊर्फ आमंत्रण घेऊन
 जाणारे.
 मुसिं-ओढ्यांत, पदरांत.
 मुसिले-फसले.
 मूके-नुगवायाचें.
 मूग-मौन.
 मेचवे-आटोपे, मृदु करवे.
 मेचु-प्रीति, आवड.
 मेलपाकिं-विषयग्राहक, समुदाय.
 मेले-लें-योग, संयोग, संयोगानें.
 मेलीसी-योगास, संयोगास, एकवटतेस.
 मेर-रे-मर्यादा, अवधि (संस्कृत
 मीर=मर्यादा).

मेहो-मेघ.
मोहर-मार्ग, दिशा.

य.

यंते-येणारं.
यावा-आगमन, प्राप्ति.
युगावृत्ति-कृतयुगादींची आवृत्ति.
येकोल-एक वेळ.

र.

रंधन-पाक.
रयणी-रात्री.
राजवलि-राजाचें हस्ताक्षर; राजमुद्रा.
राजागर-राजांच्या बागा.
रांधवण-स्वयंपाकांतलें पाणी,
अन्नाचारीण.
राबाउणें-राबाच्या विना.
राविले-रंगविले.
रिगिनिगि-प्रवेशनिर्गम.
रोहो-अंकुर, आरंभ, वाढ.

ल.

लंघे-ओलांडणें, उपवास करणें.
लचकणें-तरळणें, चळणें.
लवंघा-लवंग.
लवलवां-अति त्वरेनें.
लाइलें-हकालिलें.
लांकण-बंधन.
लागां-संबंधीं.

लागु-संबंध.
लाटु-बळकट.
लाठी-दांडगी, मोठी.
लाणें-अवधि, शेवट, प्राप्ति,
गोळा करणें.
लांब-भातगोट्याचें रोप.
लांबिजे-लांब उभे टांगणें.
लावणी-गणना, नेमावणी.
लांवा-व्याप्रस्त्री.
लांसे-चिन्ह.
लाहाणा-प्रात होणारा.
लाहालाहात-अत्युत्कंठित.
लुंचिति-वपन करिती, काढिती.
लूति-त्वग्रोग.
लेखे-गणनेस.
लेंडिये-अमंगळ ओहळास.
लेप-चित्र, दोष.
लेवे-लेप.
लेसां-बऱ्या बोलानें.
लेहें-चाटी.
लोटी-ढकलणें, दूर करणें, मारणें.
लोथ-मोट.
लोलौनि-लोळून.
लोवे-लोकरी.

व.

वंगु-फलक.
वचवे-जावे.
वंटा३-न्यूनत्व.

वडप—वृष्टि.
 वत्सनाग—वचनाग.
 वह्निया—इष्ट.
 वरिषा—पाऊसाळा.
 वरैतु—भर्ता, नवरा, पति.
 वरोसी—नित्यकृत्याची सामग्री.
 वलसा—वळण, फेरा, भोवरु. —
 वलित—छेदनायोग्यता.
 वसो—बैल, वसू.
 वसोवा—बैलास.
 वाउघाण—वादळ.
 वाउर—वाईट.
 वाउली—पाउली.
 वाकडिया—पावसाची झड. कडाक्या-
 वाखाण—व्याख्यान. [ची थंडी.
 वाखाणा—व्याख्यानां.
 वागवृता—वक्रवृत्त्व.
 वागौरा—वाखदोर.
 वाजटा—व्यर्थ.
 वाटबंधा—वाटमाऱ्या.
 वाटवीजे—मार्ग काढते.
 वाडजतन—फार तत्परता.
 वाडु—फार.
 वाडुवलु—महा भयंकर.
 वाणसिये—वेद्येचे.
 वाणि—तोटा, कमीपणा, वाचा.
 वाति—दिवा.
 वाधावा—येतें चिन्ह, पूर्वसूचना, वार्ता.
 वानी—कस, मासला.
 वायप्रसंगें—अनुद्दिष्ट प्रसंगानें.
 वायें—वाहणें, दाखवणें.
 वातेंवारिल—दोरावरील.
 वालभ—वात्सल्य.
 वाला—वजन विशेष.

वाली—त्यागी, टाकी.
 वालें—कृष होई.
 वाल्हें दुल्हें—अति प्रीतीचें, अपूर्व.
 वावंदणे—दगड, खडक.
 वावाटें—ओहोटे.
 वासिपैल—वचकेल.
 वासिपो—वचकूं, भिऊं.
 वास्ति—रहाण्याचें ठिकाण.
 वाहाणधर—जोडे उचलणार.
 वाहाती—मळलेली.
 विकणु—फोल.
 विकिरा—विक्री.
 विखाभरणें—विषयांचे अलंकार.
 विटंकु—मोठे, घनदाट, निविड.
 विटालें—दोष.
 विडा—तांबुल.
 विडालु—दोष.
 विदल—द्विजातीय, डांक.
 विंदाण—कौशल्य, कळसूत्र.
 विंदाणिये—कुशल.
 विधुले—विसकटे, नाश पावे.
 विन्यासाते—प्रतिपादनास, निरूपणास.
 विपाउ—कादाचित्कत्व.
 विभांडी—पराभवी, फोडी,
 विभुटणी—वियोग.
 विरगाति—विरक्ति.
 विरंगुला—अडथळा.
 विवलतिये—प्रकाशणाऱ्या.
 विवसी—डाकीण, भूत.
 विशेकु—ज्ञान.
 विसंवरणें—विश्रांति पावणें.
 विहिं—विधीत.
 वीति—उत्पन्न करतात, प्रसवतात.
 वृत्तिकां—वतनदार.

चेख-वेप.
 वेखजें-व्यवहार.
 वेखासैं-विरुद्ध.
 वेगल-भिन्न, निरनिराळे.
 वेगु-स्वरा.
 वेचि-खर्चात, क्षयांत.
 वेझ-सुईचा डोळा, भोंक.
 वेझिला-वेढिला.
 वेंटालु-गोळा.
 वेटालों-गळा करतां.
 वेंठ-पेठ.
 वेठला-वेष्टला.
 वेंठावें-वेशवें, आछादावें.
 वेलरिया-वेली.
 वेलाउल-लतामंडप, धूर.
 वेलांडी-विस्तार.
 वेलाभेड-समुद्राच्या लाटांना भिणारा.
 वेव्हार-व्यवहार.
 वेव्हारे-व्यापारी.
 वोइरणा-आडवेपण.
 वोइरिलें-आडवें झालें.
 वोइरी-आडवी.
 वोउसेयाचेया-व्रत करणाऱ्याच्या.
 वोखती-चिंता.
 वोज-रीति, चांगुलपण, प्रभा.
 वोजावी-रीति दाखवी, शिकवी.
 वोडण-ढाल.
 वोडौ-आदर.
 वोढालाचा-उनाडाचा.
 वोढालिवा-चोरी करणाऱ्या.
 वोथंबा-गवंड्यांचा लंबक, आश्रयस्तंभ.
 वोरकली-सोने कसायाचा पाषाण.
 वोरकळ-सोने कसायाचा पाषाण.
 वोरसैं-पान्हा, प्रीति.

वोलाटे-ओल्या जमिनी.
 वोली-गहाण.
 वोवाडे-उलटे, ओलाडे, पडे.
 वोवी-बंध.
 वोसैं-मिथ्यात्व, न्यूनता.
 वोह-कांस, आंचळ.
 वोसैं-व्रत.
 व्यंजे-व्यक्त होतें.
 व्यामिजे-उद्योगी लावणें.

श.

शाराव-परळ.
 शाड्डु-हिरवेंगार.
 शालिका-स्थान, भूमि.
 शिवमुष्टिगंडु-आभिमानाचा पण, पैज.
 शोथ्यते-दैन्यास.
 शोधारिलीं-शुद्ध केलीं.
 श्रीमातु-संपत्तीचा मद.

स.

सकलव-मिश्रित.
 सकु-सत्ता.
 सकूडि-सशरीर.
 सचकु-संग्रही.
 सणाणें-तीक्ष्ण.
 सत्राण-बळकट.
 सदटे-सदढ, बळकट.
 संदु-छंद.
 संदे-छंदानें.
 संपजति-संपद्यमान होतात.
 सपाई-संपूर्ण.
 सपोल-व्यर्थ, निष्फळ.
 सबडबुडी-गुडुप.
 समूठ-संपूर्ण.

समैक-समयिक.
 समोरिला-पुढील.
 समोहरे-प्रत्यक्ष.
 सर्वज्ञ-सर्व जाणणारा.
 सरांडेल-लिडबिडेल.
 सरोभरी-तुलना, ग्राम्य.
 सव-शिरकाव.
 सवंदणी-परटाचें तादण.
 सवले-उद्यां, प्रातःकालीं.
 सवांव-सुशोभित.
 सविया-स्वतः.
 सविकळ-सविस्तर.
 साइलेयां-शेजारच्या.
 साउमा-प्रत्यक्ष, पुढलें, समोरचें,
 तेव्हांच.
 साचल-चाहूल, जागें.
 साजणे-सख्य.
 सांजवणी-धार.
 साजा-तयार.
 साजीव-ताजें, तीक्ष्ण, जिवंत.
 साटु-चाबूक, प्रतोद.
 साडुल-हिरवें गवत.
 साणें-सहन करणें.
 सात-सोशीत.
 सातरिया-सप्ताह, सप्तक.
 सातवेउली-सात नांग्यांची इंगळी.
 साते-बाजारी.
 सादु-शब्द.
 साध-इच्छा.
 सांपु-सर्प.
 साबलाहुनु-शस्त्राहून, पहारिहून.
 सामाये-समावे.
 सारकतु-विज्ञालेला कोळसा.
 सारिसि-सारखी.

सारोक-चांगलें.
 साल-कातडें.
 सालडें-कातडें.
 सालिये-संपन्न.
 सावगणी-कापणी.
 सांवरे-भरे.
 सावा ३०-साहाय्य, साम्य.
 सावाय-साहाय्यानें.
 सावें-अवधें.
 सासन-शासन.
 सासान-अंदण.
 सासिनलिया-विस्तारल्यास, धरल्यास.
 साहांतिया-सोसणाऱ्या.
 सिचडी-कड्ड.
 सिंतरी-फसवी.
 सिंथिति-फेकती, निपजविती, वाहेर
 काढती.
 सिनानीं-निराळीं, भिन्न.
 सिनार-निराळें, भिन्न.
 सिनीं-वेगळीं, निराळीं.
 सियारी-डाकीण.
 सिरके-प्रवेश करी.
 सिरालें-सुसें.
 सिरीयाणी-आवड, इच्छा.
 सिसार-शिरोरोगी.
 सिहवीरें-छावणी.
 सीग-अग्रभाग.
 सीनसाल-छिन्न साल आहे ज्याची,
 क्षणभंगुर.
 सीनें-वेगळें, निराळें.
 सुआरु-पाककर्ता.
 सुइजे-घालिजे.
 सुजे-सूजे-सुचे.
 सुझे-सुचे.

सुणी-झाडणारी, घालवणारी.
 सुयाणें-मुकाळ.
 सुरंगी-वाट, भुयार.
 सुरफुरे-पातळ.
 सुरवाडें-सुख, अनुकूल, मूर्जी, मुकाळ
 सुवर्मा-अत्यंत भार्मिकास.
 सुवाण-चंगळ.
 सुवायें-चांगल्या वाऱ्यानें.
 सुवालली-चांगली, सुखाची.
 सुवे-घाली.
 सुहाडा-मनोरमा.
 सुहावें-सेवावें.
 सुहावेया-प्रापक.
 सुटिका-मुक्ति, सोडवण.
 सुंति-निघतात.
 सुंतील-घालतील, काढतील.
 सुंसि-घालिरी.
 सेजेयां-शेजारच्या.
 सेंदे-करंड्याचे ठाई.
 सेलिला-तरंगला.
 सेलिए-उत्तम वाटा.
 सेस-नवरानवरीस अक्षता, शेप.
 सैष-अनेक, सर्व.
 सोआवें-घालावें, वाढावें.
 सोण-निजे.
 सोंकरी-पांखरे हाकीं.
 सोंचरा-साम्राविशेष.
 सोणवी-पृथ्वी.
 सोफ-लटकें, फोल.
 सोभु-जार्मि तरंग.

सोये-आधार, आश्रय.
 सोलें-उत्तम सोनें.
 सोवता-वरपडा.
 सोवतें-सार्थक.
 सोहलेया-सुख, चैन, सोहळा.
 सोदणी-परटाचें तादण.
 स्फीति-प्रतिष्ठा, मोटेपणा.
 स्फीतीचेया-कीर्तीच्या, प्रतिष्ठेच्या.
 स्वसणें-श्वास टाकणें.

ह.

हडगीं-हटसाधनें.
 हडपु-डवा.
 हवावे-शोभा.
 हाडाकाइर-हाडें खाणार.
 हाणि-तोटा.
 हातधरणियां-हात धरण्यानें.
 हातवसावें-हातीं धरावें.
 हातोफलिया-हां हां हणतां.
 हाथि-गज, हस्ती.
 हाथैवा-काडवात.
 हालाफुर्ली-तत्काळ, हां हां हणतां.
 हियें-हृदय
 हिरतां-हिरोन घेतां.
 हिरें-हिरोन घेई.
 हीयारी-थंडीच्या दिवसांत.
 हुरपतां-धग लागतां, होरपळतां.
 हेलासति-तुच्छ मानितां.
 होणां-होण्यानें.

सुणी-झाडणारी, घालवणारी.
 सुयाणें-मुकाळ.
 सुरंगी-वाट, भुयार.
 सुरफुरे-पातळ.
 सुरवाडें-सुख, अनुकूल, मूर्जी, मुकाळ
 सुवर्मा-अत्यंत भार्मिकास.
 सुवाण-चंगळ.
 सुवायें-चांगल्या वाऱ्यानें.
 सुवालली-चांगली, सुखाची.
 सुवे-घाली.
 सुहाडा-मनोरमा.
 सुहावें-सेवावें.
 सुहावेया-प्रापक.
 सुटिका-मुक्ति, सोडवण.
 सुंति-निघतात.
 सुंतील-घालतील, काढतील.
 सुंसि-घालिरी.
 सेजेयां-शेजारच्या.
 सेंदे-करंड्याचे ठाई.
 सेलिला-तरंगला.
 सेलिए-उत्तम वाटा.
 सेस-नवरानवरीस अक्षता, शेप.
 सैष-अनेक, सर्व.
 सोआवें-घालावें, वाढावें.
 सोण-निजे.
 सोंकरी-पांखरे हाकीं.
 सोंचरा-साम्राविशेष.
 सोणवी-पृथ्वी.
 सोफ-लटकें, फोल.
 सोभु-जार्मि तरंग.

सोये-आधार, आश्रय.
 सोलें-उत्तम सोनें.
 सोवता-वरपडा.
 सोवतें-सार्थक.
 सोहलेया-सुख, चैन, सोहळा.
 सोदणी-परटाचें तादण.
 स्फीति-प्रतिष्ठा, मोटेपणा.
 स्फीतीचेया-कीर्तीच्या, प्रतिष्ठेच्या.
 स्वसणें-श्वास टाकणें.

ह.

हडगीं-हटसाधनें.
 हडपु-डवा.
 हवावे-शोभा.
 हाडाकाइर-हाडें खाणार.
 हाणि-तोटा.
 हातधरणियां-हात धरण्यानें.
 हातवसावें-हातीं धरावें.
 हातोफलिया-हां हां हणतां.
 हाथि-गज, हस्ती.
 हाथैवा-काडवात.
 हालाफुर्ली-तत्काळ, हां हां हणतां.
 हियें-हृदय
 हिरतां-हिरोन घेतां.
 हिरें-हिरोन घेई.
 हीयारी-थंडीच्या दिवसांत.
 हुरपतां-धग लागतां, होरपळतां.
 हेलासति-तुच्छ मानितां.
 होणां-होण्यानें.

सुणी-झाडणारी, घालवणारी.
 सुयाणें-मुकाळ.
 सुरंगी-वाट, भुयार.
 सुरफुरे-पातळ.
 सुरवाडें-सुख, अनुकूल, मूर्जी, मुकाळ
 सुवर्मा-अत्यंत भार्मिकास.
 सुवाण-चंगळ.
 सुवायें-चांगल्या वाऱ्यानें.
 सुवालली-चांगली, सुखाची.
 सुवे-घाली.
 सुहाडा-मनोरमा.
 सुहावें-सेवावें.
 सुहावेया-प्रापक.
 सुटिका-मुक्ति, सोडवण.
 सुंति-निघतात.
 सुंतील-घालतील, काढतील.
 सुंसि-घालिरी.
 सेजेयां-शेजारच्या.
 सेंदे-करंड्याचे ठाई.
 सेलिला-तरंगला.
 सेलिए-उत्तम वाटा.
 सेस-नवरानवरीस अक्षता, शेप.
 सैष-अनेक, सर्व.
 सोआवें-घालावें, वाढावें.
 सोण-निजे.
 सोंकारी-पांखरे हाकीं.
 सोंचरा-साम्राज्यविशेष.
 सोणवी-पृथ्वी.
 सोफ-लटकें, फोल.
 सोभु-जार्मि तरंग.

सोये-आधार, आश्रय.
 सोलें-उत्तम सोनें.
 सोवता-वरपडा.
 सोवतें-सार्थक.
 सोहलेया-सुख, चैन, सोहळा.
 सोदणी-परटाचें तादण.
 स्फीति-प्रतिष्ठा, मोटेपणा.
 स्फीतीचेया-कीर्तीच्या, प्रतिष्ठेच्या.
 स्वसणें-श्वास टाकणें.

ह.

हडगीं-हटसाधनें.
 हडपु-डवा.
 हवावे-शोभा.
 हाडाकाइर-हाडें खाणार.
 हाणि-तोटा.
 हातधरणियां-हात धरण्यानें.
 हातवसावें-हातीं धरावें.
 हातोफलिया-हां हां हणतां.
 हाथि-गज, हस्ती.
 हाथैवा-काडवात.
 हालाफुर्ली-तत्काळ, हां हां हणतां.
 हियें-हृदय.
 हिरतां-हिरोन घेतां.
 हिरें-हिरोन घेई.
 हीयारी-थंडीच्या दिवसांत.
 हुसपतां-धग लागतां, होरपळतां.
 हेलासति-तुच्छ मानितां.
 होणां-होण्यानें.

सुणी-झाडणारी, घालवणारी.
 सुयाणें-मुकाळ.
 सुरंगी-वाट, भुयार.
 सुरफुरे-पातळ.
 सुरवाडें-सुख, अनुकूल, मूर्जी, मुकाळ
 सुवर्मा-अत्यंत भार्मिकास.
 सुवाण-चंगळ.
 सुवायें-चांगल्या वाऱ्यानें.
 सुवालली-चांगली, सुखाची.
 सुवे-घाली.
 सुहाडा-मनोरमा.
 सुहावें-सेवावें.
 सुहावेया-प्रापक.
 सुटिका-मुक्ति, सोडवण.
 सुंति-निघतात.
 सुंतील-घालतील, काढतील.
 सुंसि-घालिरी.
 सेजेयां-शेजारच्या.
 सेंदे-करंड्याचे ठाई.
 सेलिला-तरंगला.
 सेलिए-उत्तम वाटा.
 सेस-नवरानवरीस अक्षता, शेप.
 सैष-अनेक, सर्व.
 सोआवें-घालावें, वाढावें.
 सोण-निजे.
 सोंकरी-पांखरे हाकीं.
 सोंचरा-साम्राविशेष.
 सोणवी-पृथ्वी.
 सोफ-लटकें, फोल.
 सोभु-जार्मि तरंग.

सोये-आधार, आश्रय.
 सोलें-उत्तम सोनें.
 सोवता-वरपडा.
 सोवतें-सार्थक.
 सोहलेया-सुख, चैन, सोहळा.
 सोदणी-परटाचें तादण.
 स्फीति-प्रतिष्ठा, मोटेपणा.
 स्फीतीचेया-कीर्तीच्या, प्रतिष्ठेच्या.
 स्वसणें-श्वास टाकणें.

ह.

हडगीं-हटसाधनें.
 हडपु-डवा.
 हवावे-शोभा.
 हाडाकाइर-हाडें खाणार.
 हाणि-तोटा.
 हातधरणियां-हात धरण्यानें.
 हातवसावें-हातीं धरावें.
 हातोफलिया-हां हां हणतां.
 हाथि-गज, हस्ती.
 हाथैवा-काडवात.
 हालाफुर्ली-तत्काळ, हां हां हणतां.
 हियें-हृदय
 हिरतां-हिरोन घेतां.
 हिरें-हिरोन घेई.
 हीयारी-थंडीच्या दिवसांत.
 हुसपतां-धग लागतां, होरपळतां.
 हेलासति-तुच्छ मानितां.
 होणां-होण्यानें.

सुणी-झाडणारी, घालवणारी.
 सुयाणें-मुकाळ.
 सुरंगी-वाट, भुयार.
 सुरफुरे-पातळ.
 सुरवाडें-सुख, अनुकूल, मूर्जी, मुकाळ
 सुवर्मा-अत्यंत भार्मिकास.
 सुवाण-चंगळ.
 सुवायें-चांगल्या वाऱ्यानें.
 सुवालली-चांगली, सुखाची.
 सुवे-घाली.
 सुहाडा-मनोरमा.
 सुहावें-सेवावें.
 सुहावेया-प्रापक.
 सुटिका-मुक्ति, सोडवण.
 सुंति-निघतात.
 सुंतील-घालतील, काढतील.
 सुंसि-घालिरी.
 सेजेयां-शेजारच्या.
 सेंदे-करंड्याचे ठाई.
 सेलिला-तरंगला.
 सेलिए-उत्तम वाटा.
 सेस-नवरानवरीस अक्षता, शेप.
 सैष-अनेक, सर्व.
 सोआवें-घालावें, वाढावें.
 सोण-निजे.
 सोंकरी-पांखरे हाकीं.
 सोंचरा-साम्राविशेष.
 सोणवी-पृथ्वी.
 सोफ-लटकें, फोल.
 सोभु-जार्मि तरंग.

सोये-आधार, आश्रय.
 सोलें-उत्तम सोनें.
 सोवता-वरपडा.
 सोवतें-सार्थक.
 सोहलेया-सुख, चैन, सोहळा.
 सोदणी-परटाचें तादण.
 स्फीति-प्रतिष्ठा, मोटेपणा.
 स्फीतीचेया-कीर्तीच्या, प्रतिष्ठेच्या.
 स्वसणें-श्वास टाकणें.

ह.

हडगीं-हटसाधनें.
 हडपु-डवा.
 हवावे-शोभा.
 हाडाकाइर-हाडें खाणार.
 हाणि-तोटा.
 हातधरणियां-हात धरण्यानें.
 हातवसावें-हातीं धरावें.
 हातोफलिया-हां हां हणतां.
 हाथि-गज, हस्ती.
 हाथैवा-काडवात.
 हालाफुर्ली-तत्काळ, हां हां हणतां.
 हियें-हृदय
 हिरतां-हिरोन घेतां.
 हिरें-हिरोन घेई.
 हीयारी-थंडीच्या दिवसांत.
 हुरपतां-धग लागतां, होरपळतां.
 हेलासति-तुच्छ मानितां.
 होणां-होण्यानें.

सुणी-झाडणारी, घालवणारी.
 सुयाणें-मुकाळ.
 सुरंगी-वाट, भुयार.
 सुरफुरे-पातळ.
 सुरवाडें-सुख, अनुकूल, मूर्जी, मुकाळ
 सुवर्मा-अत्यंत भार्मिकास.
 सुवाण-चंगळ.
 सुवायें-चांगल्या वाऱ्यानें.
 सुवालली-चांगली, सुखाची.
 सुवे-घाली.
 सुहाडा-मनोरमा.
 सुहावें-सेवावें.
 सुहावेया-प्रापक.
 सुटिका-मुक्ति, सोडवण.
 सुंति-निघतात.
 सुंतील-घालतील, काढतील.
 सुंसि-घालिरी.
 सेजेयां-शेजारच्या.
 सेंदे-करंड्याचे ठाई.
 सेलिला-तरंगला.
 सेलिए-उत्तम वाटा.
 सेस-नवरानवरीस अक्षता, शेप.
 सैष-अनेक, सर्व.
 सोआवें-घालावें, वाढावें.
 सोण-निजे.
 सोंकरी-पांखरे हाकीं.
 सोंचरा-साम्राविशेष.
 सोणवी-पृथ्वी.
 सोफ-लटकें, फोल.
 सोभु-जार्मि तरंग.

सोये-आधार, आश्रय.
 सोलें-उत्तम सोनें.
 सोवता-वरपडा.
 सोवतें-सार्थक.
 सोहलेया-सुख, चैन, सोहळा.
 सोदणी-परटाचें तादण.
 स्फीति-प्रतिष्ठा, मोटेपणा.
 स्फीतीचेया-कीर्तीच्या, प्रतिष्ठेच्या.
 स्वसणें-श्वास टाकणें.

ह.

हडगीं-हटसाधनें.
 हडपु-डवा.
 हवावे-शोभा.
 हाडाकाइर-हाडें खाणार.
 हाणि-तोटा.
 हातधरणियां-हात धरण्यानें.
 हातवसावें-हातीं धरावें.
 हातोफलिया-हां हां हणतां.
 हाथि-गज, हस्ती.
 हाथैवा-काडवात.
 हालाफुर्ली-तत्काळ, हां हां हणतां.
 हियें-हृदय
 हिरतां-हिरोन घेतां.
 हिरें-हिरोन घेई.
 हीयारी-थंडीच्या दिवसांत.
 हुरपतां-धग लागतां, होरपळतां.
 हेलासति-तुच्छ मानितां.
 होणां-होण्यानें.